

HÁSKÓLI ÍSLANDS
FÉLAGSVÍSINDASVIÐ
FÉLAGSRÁÐGJAFARDEILD

Rannsókn á ofbeldi gegn konum

Reynsla kvenna á aldrinum 18-80 ára á Íslandi

Elísabet Karlsdóttir og Ásdís A. Arnalds

Rannsóknastofnun í barna- og fjölskylduvernd
Unnið fyrir Félags- og tryggingamálaráðuneytið

Desember 2010

© Rannsóknastofnun í barna- og fjölskylduvernd (RBF)

ISBN 978-9979-9859-9-0

Útgáfuár: Desember, 2010

Útgáfustaður: Reykjavík.

Útgefandi: Rannsóknastofnun í barna- og fjölskylduvernd og Félags- og tryggingamálaráðuneytið

www.rbf.is

Samantekt

Rannsóknastofnun í barna- og fjölskylduvernd (RBF) var falið að gera rannsókn á ofbeldi karla gegn konum í nánnum samböndum að beiðni Félags- og tryggingamálaráðuneytisins. Markmið rannsóknarinnar er að afla þekkingar á eðli, umfangi og afleiðingum líkamlegs og kynferðislegs ofbeldis sem konur eru beittar af karlmönnum. Þessi skýrsla tekur fyrst og fremst til ofbeldis karla gegn konum í nánnum samböndum en einnig er fjallað um ofbeldi gegn konum sem ekki eru í nánnum samböndum. Niðurstöður byggja á símakönnun þar sem tekið var 3000 manna slembiúrtak úr þjóðskrá meðal kvenna af öllu landinu á aldrinum 18 til 80 ára. Spurningakönnunin byggir á *The International Violence against Women Survey* (IVAWS). Sameinuðu þjóðirnar áttu frumkvæðið að rannsókninni og var spurningalistinn þróaður af alþjóðlegum rannsóknarhópi undir forustu HEUNI (Evrópustofnun um afbrotavarnir og eftirlit í samvinnu við Sameinuðu þjóðirnar). Spurningalistinn hefur þegar verið lagður fyrir í 11 löndum: Ástralíu, Danmörku, Kostaríku Tékklandi, Grikklandi, Hong Kong, Ítalíu, Mósambík, Filippseyjum, Póllandi og Sviss (Johnson, Ollus og Nevala, 2008). Ofbeldi í nánnum samböndum er alvarlegt alþjóðlegt vandamál og það að alþjóðamælikvarði á ofbeldi var notaður við rannsóknina sem hér er til umfjöllunar eykur gildi hennar þar sem hægt er að bera tíðni ofbeldis karla gegn konum hér á landi saman við tíðnina í öðrum löndum. Í umræðukafla verður fjallað um niðurstöður og þær bornar saman við niðurstöður könnunar Dómsmálaráðuneytisins frá árinu 1996 eftir því sem hægt er.

Umfang ofbeldis gegn konum

Í könnuninni sögðust rúmlega 42% kvennanna hafa verið beittar ofbeldi einhvern tíma frá 16 ára aldri, en tæp 4% sögðu ofbeldið hafa átt sér stað á undangengnum 12 mánuðum (haust 2007-2008). Sé hlutfallið umreiknað í fjöldatölur miðað við fjölda kvenna á Íslandi á aldrinum 18-80 ára 1. desember 2008 (Hagstofa Íslands) jafngildir það að á bilinu 44-49 þúsund konur á þessu aldursbili hafi verið beittar ofbeldi af einhverju tagi á lífsleiðinni. Um það bil 30% kvennanna sögðust hafa verið beittar líkamlegu ofbeldi en rúmlega 24% kynferðislegu ofbeldi. Þessi hlutföll samsvara því að á bilinu 30- 35 þúsund konur á aldrinum 18-80 ára hafi verið beittar líkamlegu ofbeldi einhvern tíma á ævinni og milli 24-29 þúsund konur kynferðislegu ofbeldi. Rúm 13% kvennanna (um 12-16 þúsund allra kvenna) sögðust hafa orðið fyrir kynferðislegu ofbeldi í formi nauðgunar eða tilraunar til nauðgunar. Rúmlega 3% kvenna verið beittar einhvers konar ofbeldi síðastliðna 12 mánuði (haust 2007-2008). Þetta jafngildir að um það bil 2600-4400 konur hafi verið beittar ofbeldi á umræddu tímabili.

Ofbeldi gegn konum í nánnum samböndum

Rúmlega 22% kvenna sögðust hafa verið beittar ofbeldi í nánnu sambandi¹ einhvern tíma frá 16 ára aldri. Þetta jafngildir að á bilinu 23-27 þúsund konur hafi verið beittar ofbeldi í nánnu sambandi á Íslandi einhvern tíma á ævinni. Um það bil 20% kvennanna höfðu orðið fyrir líkamlegu ofbeldi að hálfu aðila sem þær voru í nánnu sambandi við eða um 20 þúsund íslenskra kvenna, en rúm 6% höfðu orðið fyrir kynferðislegu ofbeldi að hálfu maka. Hlutfallið er hærra þar sem stundum er um sömu konurnar að ræða sem verða fyrir líkamlegu og kynferðislegu ofbeldi. Milli 1 og 2% kvenna höfðu orðið fyrir einhvers konar ofbeldi af hálfu maka undangengna 12 mánuði, sem jafngildir að á bilinu 1200 til 2300 konur hafi verið beittar einhvers konar ofbeldi í nánnu sambandi. Hlutfallslega fleiri konur voru beittar ofbeldi af hendi fyrrverandi maka (19%) en núverandi maka (7%). Algengast var að konurnar yrðu fyrir ofbeldinu á meðan á sambandinu stóð (16% höfðu orðið fyrir einhverskonar ofbeldi, 14% fyrir líkamlegu ofbeldi og 5% fyrir kynferðislegu ofbeldi). Tæplega 3% kvennanna urðu fyrir einhvers konar ofbeldi eftir að sambandinu lauk og rúm 2% bæði á meðan og eftir að sambandinu lauk. Það hversu mikið hærra hlutfall kvenna hafa orðið fyrir ofbeldi af hendi fyrrverandi maka (eiginmanni, sambýlismanni eða kærasta) bendir til að konurnar fari í flestum tilfellum út úr nánnu sambandi þegar þær eru beittar ofbeldi. Ekki var tölfræðilega marktækur munur á því hvort konur höfðu verið beittar ofbeldi eða ekki eftir búsetu og atvinnuþátttöku. Ekki reyndist heldur munur á umfangi ofbeldis eftir tekjum kvennanna, utan þess að konur sem höfðu orðið fyrir einhverju ofbeldi á undangengnum 12 mánuðum voru tekjulægri en þær sem ekki höfðu verið beittar ofbeldi á undangengnum 12 mánuðum. Hlutfallslega fleiri konur sem hafa verið beittar ofbeldi eru fráskildar í dag (51%) en þær sem eru giftar (17%) eða hvorki giftar né fráskildar (18%). Þetta skýrist af því að flestar konur sem beittar eru ofbeldi í nánnum samböndum, skilja eða fara úr þessum ofbeldissamböndum. Þá hafa marktækt fleiri konur verið beittar einhverri tegund ofbeldis á aldursbilinu 25-44 (24%) og 45-64 ára (24%) en yngri en 25 ára (17%) eða 65-80 ára (11%). Þetta getur skýrst af því að líklegra er að konur yfir 25 ára séu í föstu sambandi. Þá er algengara að heimilistekjur séu lægri hjá konum sem hafa verið beittar ofbeldi en þeim sem hafa ekki verið beittar ofbeldi.

Þegar spurt var um síðasta ofbeldisatvik kom í ljós að algengast var að konur sem voru beittar ofbeldi í nánnum samböndum urðu fyrir ofbeldinu á eða við heimili sitt (67%). Um 75% kvenna mátu atvikið sem mjög eða frekar alvarlegt. Oftast var um að ræða yfirborðsskrámur (58%), mar (36%), beinbrot/nefbrot (11%) eða skurð- eða brunasár (11%). Um 5% kvennanna voru ófrískar þegar síðasta ofbeldisatvik átti sér stað og 15% höfðu notað áfengi eða tekið lyf til að komast yfir ofbeldið.

Hvert leita konurnar?

Rúmlega 21% kvenna sem voru beittar ofbeldi höfðu leitað til samtaka og stofnana sem geta aðstoðað konur sem hafa verið beittar ofbeldi. Flestar þeirra (6%) leituðu til

---

¹ Ofbeldi í nánnu sambandi samanstendur af ofbeldi af hendi fyrrverandi/núverandi maka, sambýlismanns eða kærasta.

Kvennaathvarfsins og Stígamóta (4%). Mikill meirihluti þeirra sem leitaði til Kvennaathvarfsins (77%) og Stígamóta (65%) fannst það gagnlegt. Þó að minnihluti kvenna leitaði til samtaka eða stofnana, kom í ljós að meirihluti (77%) sagði einhverjum öðrum frá ofbeldinu. Lítið var um að konurnar kærðu atvikið til lögreglu (13%) og í 4% tilfella fékk lögreglan upplýsingar um ofbeldið á annan hátt. Alls voru 65% þeirra sem kærðu til lögreglu mjög sáttar eða sáttar við hvernig lögreglan tók á málinu. Helmingur kvennanna töldu að lögreglan hefði ekki átt að gera neitt annað en hún gerði til að hjálpa þeim, en hinsvegar sögðu 17% kvennanna að lögreglan hefði getað hlustað eða tekið frásögn þeirra af alvöru og 11% vildu að lögreglan hefði handtekið ofbeldismanninn.

Samanburður við önnur lönd – ofbeldi í nánu sambandi

Hlutfall kvenna sem voru beittar ofbeldi í nánu sambandi einhvern tíma á ævinni sem og á síðastliðnum 12 mánuðum var mjög sambærilegt á Íslandi og Danmörku. Alls höfðu 22% kvenna verið beittar einhvers konar ofbeldi í báðum löndunum, 21% íslenskra kvenna og 20% danskra kvenna voru beittar líkamlegu ofbeldi á æviskeiðinu og í báðum löndum höfðu 6% kvenna orðið fórnarlömb kynferðislegs ofbeldis. Engar danskar eða íslenskar konur nefndu að þær hefðu verið beittar kynferðislegu ofbeldi síðastliðið ár, en 2% íslenskra kvenna og 1% danskra kvenna voru beittar líkamlegu ofbeldi síðastliðið ár. Það er sammerkt í báðum löndunum að aðeins lágt hlutfall kvenna tilkynntu ofbeldisatvikið til lögreglu. Á Íslandi tilkynntu 8% kvenna ofbeldisatvik af hendi núverandi maka en danskar konur tilkynntu ofbeldisatvikið í 13% tilfella. Íslenskar konur tilkynntu frekar ofbeldisatvik fyrrverandi maka (14%) en danskar konur sem tilkynntu í 10% tilfella. Af þessu má sjá að ekki er hægt að meta umfang ofbeldis út frá tilkynningum til lögreglu.

Umfang, eðli og afleiðingar ofbeldis gegn konum eftir tengslum við ofbeldismanninn

Um það bil 10% kvenna á Íslandi höfðu bæði verið beittar ofbeldi í nánu sambandi og af öðrum körlum. Um 4% höfðu orðið fórnarlömb líkamlegs ofbeldis bæði af hendi núverandi eða fyrrverandi maka og annarra, tæp 3% kynferðislegu ofbeldi og þar á meðal höfðu rúmlega 1% orðið fyrir nauðgun eða tilraun til nauðgunar. Það er því ljóst að stundum er um sömu konurnar að ræða þegar verið er að fjalla um konur sem hafa verið beittar ofbeldi í nánum samböndum og konur sem hafa verið beittar ofbeldi ekki í nánu sambandi.

Þegar ofbeldi gegn konum var skoðað eftir tengslum við ofbeldismanninn kom í ljós að algengara var að konur væru beittar líkamlegu ofbeldi af hendi fyrrverandi maka (16%) en núverandi maka (4%) og hlutfallslega fleiri konur voru beittar kynferðislegu ofbeldi (11%) af hendi vina, kunningja, yfirmanni eða vinnufélaga en af fjölskyldumeðlimi öðrum en maka (3,5%). Ölítið herra hlutfall kvenna var beitt kynferðilegu ofbeldi (8%) en líkamlegu ofbeldi (6%) af ókunnugum.

Niðurstöður sýna að í 84% tilvika átti síðasta ofbeldisatvik í nánu sambandi sér stað á heimili eða við heimili kvennanna, á eða við heimili ofbeldismanns eða á öðru heimili. Ofbeldisverk sem framin voru af öðrum en maka áttu í 46% tilfella sér stað á sömu stöðum. Einnig var algengt að síðasta ofbeldisatvik gegn konum sem framin voru af öðrum en maka ætti sér stað á bar eða dansstað (14,5%), vinnustað (13%) og í 8% tilfella á götu eða í húsasundi.

Hærra hlutfall kvenna í nánu sambandi mat síðasta ofbeldisatvik mjög eða nokkuð alvarlegt (75%) en konur sem voru beittar ofbeldi af öðrum en maka (67%). Heldur fleiri konur sem beittar voru ofbeldi af núverandi eða fyrrverandi maka sögðust hafa hlotið yfirborðsskrárum eða skeinur (58%) við síðasta ofbeldisatvik samanborið við 52% kvenna sem beittar voru ofbeldi af öðrum en maka. Hins vegar höfðu 10% kvenna sem beittar voru ofbeldi af hendi maka eða fyrrverandi maka hlotið áverka á höfði eða heila samanborið við 15% kvenna sem beittar voru ofbeldi af einhverjum öðrum. Við samanburð á eðli ofbeldis kom í ljós að algengast var að konur í nánu sambandi (65%) hefðu verið beittar ofbeldi í þá veru að þeim hafi verið hrint, þrifið í þær, o.s.frv., en umfangsmesta ofbeldið gegn konum ekki í nánu sambandi var kynferðisleg snerting sem olli vanlíðan (54%). Heldur hærra hlutfall kvenna sem áttu ekki í nánu sambandi við ofbeldismanninn (67%) taldi að hann hefði verið undir áhrifum áfengis, lyfja eða hvoru tveggja við síðasta ofbeldisatvik, samanborið við konur sem beittar voru ofbeldi af hendi núverandi eða fyrrverandi maka (59%).

Hvert leita konurnar?- skoðað eftir tengslum við ofbeldismanninn

Um 90% kvenna sem voru beittar ofbeldi af öðrum en maka höfðu ekki samband við nein samtök eða stofnanir sem geta aðstoðað konur sem hafa verið beittar ofbeldi (á við um 21% kvenna sem áttu í nánu sambandi við ofbeldismanninn). Konurnar leituðu til vina (55%), náins fjölskyldumeðlims (51%) eða annars fjölskyldumeðlims (15%). Þetta hlutfall er mjög sambærilegt og hjá konum sem beittar voru ofbeldi af núverandi eða fyrrverandi maka. Þrátt fyrir að um 30% kvenna hafi metið ofbeldið sem þær voru beittar (bæði í nánu og ekki í nánu sambandi) refsivert voru eingöngu um 13% sem tilkynntu atvikið til lögreglu. Algengasta ástæða þess að atvikið var ekki tilkynnt var að konunum fannst atvikið of smávægilegt (56% ekki í nánu á móti 44% í nánu) og einnig tókst nokkur hópur kvenna sjálfar á við ofbeldið eða með aðstoð vina (15% ekki í nánu á móti 20,5% í nánu). Af þeim sem tilkynntu atvikið til lögreglu voru aðeins um 34% kvenna mjög sáttar með hvernig lögreglan tók á málinu (á bæði við um konur sem beittar voru ofbeldi í nánu og ekki í nánu sambandi).

Samanburður við önnur lönd - ofbeldi ekki í nánu sambandi

Mun færri íslenskar (29%) en danskar konur (37%) höfðu verið beittar ofbeldi af öðrum en maka. Mismunurinn kemur fyrst og fremst fram í líkamlegu ofbeldi en 16% íslenskra kvenna höfðu einhvern tíma á lífsleiðinni verið beittar líkamlegu ofbeldi samanborið við 22% danskra kvenna. Munurinn er minni þegar kemur að kynferðislegu ofbeldi, en 21% íslenskra og 23% danskra kvenna höfðu einhvern tíma verið beittar kynferðislegu ofbeldi af hendi annarra en maka. Hærra hlutfall íslenskra kvenna (19-24%) en danskra (10-11%) hafði verið unnið líkamlegt mein við síðasta ofbeldisatvik, en álíka hátt hlutfall kvenna á Íslandi (8-18%) og í Danmörku (10-18%) hafði tilkynnt atvikið til lögreglu.

Formáli

Rannsókn þessi er þáttur í aðgerðaáætlun stjórnvalda gegn ofbeldi karla gegn konum. Aðgerðaáætlunin var unnin af samráðsnefnd dóms- og kirkjumálaráðuneytis, félagsmálaráðuneytis, heilbrigðisráðuneytis og Sambands íslenskra sveitarfélaga. Áætlunin var samþykkt í ríkisstjórn í september 2006. Einn liður í aðgerðaáætluninni er rannsókn á ofbeldi karla gegn konum. Félags- og tryggingamálaráðuneytið er ábyrgðaraðili þeirrar rannsóknar.

Rannsóknin skiptist í sex hluta; símakönnun annars vegar og rannsókn hjá félagsþjónustu og barnavernd, grunnskólum, heilbrigðisþjónustu, lögreglu og félagasamtökum hins vegar.

Þessi hluti rannsóknarinnar tekur til símakönnunarinnar. Undirbúningur rannsóknarinnar fór fram í Félags- og tryggingamálaráðuneyti undir stjórn Þorgerðar Benediktsdóttur lögfræðings með ráðgjöf Hildigunnar Ólafsdóttur afbrotufræðings. Rannsóknin var unnin af Rannsóknastofnun í barna- og fjölskylduvernd við Háskóla Íslands.

Þessi skýrsla tekur fyrst og fremst til ofbeldis karla gegn konum í nánum samböndum, en þar er jöfnum höndum um að ræða fjölskyldumál, jafnréttismál og barnverndarmál eftir atvikum. Slíkt ofbeldi er jafnframt lögreglumál, heilbrigðismál og mannréttindamál. Þá veitir símakönnunin upplýsingar um ofbeldi karla gegn konum almennt, þ.e. án þess að um tengsl milli þeirra sé að ræða. Í skýrslunni hefur áhersla verið lögð á að kynna meginniðurstöður. Gagnasafn símakönnunarinnar er umfangsmikið og gefur tilefni til frekari skoðunar og fræðilegrar umfjöllunar en tók eru á að gera í þessari skýrslu.

Félags- og tryggingamálaráðuneytið væntir þess að hin viðamikla símakönnun veiti mikilvægar upplýsingar um umfang og eðli ofbeldis karla gegn konum, hvaða úrræði konur sem verða fyrir slíku ofbeldi nota og hvernig þau hafi reynst þeim, svo og upplýsingar um ofbeldismennina. Byggt verður á niðurstöðum rannsóknarinnar í frekari aðgerðum af hálfu stjórnvalda á þessum vettvangi.

Desember 2010,

Félags- og tryggingamálaráðuneytið

Efnisyfirlit

Töfluskrá	11
Myndaskrá	18
1 Inngangur	19
2 Aðferð	21
2.1 Þátttakendur	21
2.2 Mælitæki	23
2.3 Framkvæmd	24
3 Umfang ofbeldis gegn konum	26
4 Ofbeldi karla gegn konum í nánu sambandi	29
4.1 Umfang ofbeldis gegn konum í nánu sambandi	29
4.2 Staða kvennanna	32
4.3 Síðasta ofbeldisatvik.....	38
4.3.1 Leitað aðstoðar	43
4.3.2 Tilkynningar til lögreglu	46
4.3.3 Börn til staðar	48
4.4 Staða ofbeldismannanna	51
4.5 Samanburður við önnur lönd	57
5 Umfang, eðli og afleiðingar ofbeldis gegn konum eftir tengslum við ofbeldismanninn	62
5.1 Umfang	62
5.2 Síðasta ofbeldisatvik.....	64
5.2.1 Leitað aðstoðar	68
5.2.2 Kærur/tilkynningar til lögreglu	69
5.3 Samanburður við önnur lönd	73
6 Lokaorð	77
7 Heimildir	79
8 Fylgiskjöl	81

Töfluskrá

Tafla 1.	Yfirlit yfir svörun í könnuninni.....	21
Tafla 2.	Aldur svarenda	22
Tafla 3.	Búseta svarenda	22
Tafla 4.	Hlutfall kvenna 18-80 ára sem sögðust hafa upplifað ofbeldi einhvern tíma um ævina og á síðustu 12 mánuðum eftir því hvers eðlis ofbeldið var. Hlutfall sem svara	27
Tafla 5.	Hlutfall kvenna á aldrinum 18-80 ára sem hafa orðið fyrir ofbeldi einhvern tíma um ævina og á síðustu 12 mánuðum, greint niður í fimm flokka ofbeldis	28
Tafla 6.	Fjöldi kvenna á aldrinum 18-80 sem hafa orðið fyrir ofbeldi yfirfærður á þýði kvenna í landinu	28
Tafla 7.	Hlutfall svarenda sem hafa orðið fyrir ofbeldi eftir því hvenær síðasti atburður átt sér stað.....	29
Tafla 8.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi – flokkað.....	30
Tafla 9.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir tengslum við ofbeldismanninn	30
Tafla 10.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir því hvenær ofbeldið átti sér stað	31
Tafla 11.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir því hvenær ofbeldið átti sér stað í sambandinu	31
Tafla 12.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi, eftir því hversu reglulega ofbeldi var beitt	32
Tafla 13.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir búsetu.	33
Tafla 14.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir aldri.	34
Tafla 15.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir hjúskaparstöðu.	35
Tafla 16.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir menntun.....	36
Tafla 17.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir atvinnuþátttöku.	36
Tafla 18.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðasta ári greint eftir tekjum kvennanna	37
	Konur með lægri laun kunna að vera háðari maka sínum fjárhagslega og því erfiðara að verjast ofbeldinu eða slíta sambandinu.	37
Tafla 19.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðasta ári greint eftir heimilistekjum.....	38
Tafla 20.	Hvar síðasta ofbeldisatvik í nánu sambandi átti sér stað. Hlutfall sem svara	39
Tafla 21.	Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks að mati konunnar	39
Tafla 22.	Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks að mati konunnar greindur eftir hvers konar ofbeldi var um að ræða.....	40
Tafla 23.	Áverkar við síðasta ofbeldisatvik.....	41
Tafla 24.	Hlutfall kvenna sem voru ófrískar þegar atvikið átti sér stað	41

Tafla 25. Tegund ofbeldis sem konur sem voru ófrískar við síðasta ofbeldisatvik urðu fyrir.....	42
Tafla 26. Hlutfall kvenna sem hafði á tilfinningunni að ofbeldismaður væri undir áhrifum fíkniefna, lyfja eða áfengis þegar atvikið átti sér stað?	42
Tafla 27. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma drukkið áfengi eða tekið lyf til að komast yfir þessa reynslu.....	43
Tafla 28. Hlutfall kvenna sem hafði samband við samtök og stofnanir, sem geta aðstoðað konur.....	44
Tafla 29. Hlutfall kvenna sem hefur sagt einhverjum frá því sem gerðist að frátöldu því fólki sem þegar var búið að nefna.....	44
Tafla 30. Hlutfall kvenna sem hafði samband (eða ekki) við samtök og stofnanir eftir því hvort þær sögðu einnig öðrum frá.	45
Tafla 31. Gagnsemi samtakanna eða aðilanna að mati kvennanna	45
Tafla 32. Hlutfall kvenna sem fannst athæfið vera refsivert	46
Tafla 33. Hlutfall kvenna sem tilkynnti atvikið til lögreglunnar.....	46
Tafla 34. Ástæður þess að konurnar tilkynntu atvikið ekki til lögreglu	47
Tafla 35. Hlutfall svara við spurningunni um hvað lögreglan hafi gert til að hjálpa konunum.....	47
Tafla 36. Hlutfall svara við spurningunni um hvað lögreglan hefði átt að gera til að hjálpa konunum.....	48
Tafla 37. Hlutfall svara við spurningunni um hversu sáttar konurnar voru við hvernig lögreglan tók á málinu.....	48
Tafla 38. Hlutfall svara við spurningunni um hvort börn hafi búið á heimilinu sem urðu vitni að ofbeldisfullri hegðun makans	49
Tafla 39. Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks að mati konunnar eftir því hvort barn hafi verið á staðnum eða ekki.....	49
Tafla 40. Áfengis-, fíkniefna- eða lyfjaneysla við síðasta ofbeldisatvik eftir því hvort barn hafi verið á staðnum	50
Tafla 41. Lengd sambands við núverandi/fyrirverandi maka.....	51
Tafla 42. Aldur núverandi/fyrirverandi maka.....	52
Tafla 43. Er núverandi/var fyrri maki þinn í launuðu starfi á heimilinu eða utan heimilisins?.....	52
Tafla 44. Hafði hann aðrar tekjur? (t.d. atvinnuleysisbætur, greiðslur frá almannatryggingum eða lífeyrissjóði, fjárhagsaðstoð sveitarfélags, barnabætur, leigutekjur eða fjármagnstekjur) Hlutfall sem svarar	53
Tafla 45. Hefur þú/hafðir þú einhver áhrif á það hvernig tekjur eiginmanns/sambýlismanns/kærasta þíns eru/voru notaðar? Hlutfall sem svarar.....	53
Tafla 46. Menntun núverandi/fyrirverandi eiginmanns/sambýlismanns/kærasta (meðan á sambandinu stóð).....	54
Tafla 47. Hversu oft drekkur núverandi/drakk fyrirverandi eiginmaður/sambýlismaður/kærasti svo mikið að hann verður/varð drukkinn?	54
Tafla 48. Neytir/neytti hann nokkurn tíma fíkniefna?.....	55
Tafla 49. Hefur hann nokkurn tíma beitt aðra í fjölskyldunni en þig líkamlegu ofbeldi? Hlutfall sem svarar	55

Tafla 50. Beitti hann nokkurn tíma einhvern utan fjölskyldunnar líkamlegu ofbeldi, t.d. á bar, í vinnunni, eða fyrri maka? Hlutfall sem svarar.....	55
Tafla 51. Hlutfall kvennanna sem höfðu orðið fyrir ofbeldi af núverandi eða fyrrverandi maka og töldu að eftirtaldir þættir eigi við um hann.....	56
Tafla 52. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi bæði í nánnum samböndum og ekki .	62
Tafla 53. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi eftir tengslum við ofbeldismanninn	63
Tafla 54. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánnum og ekki nánnum samböndum um ævina.....	63
Tafla 55. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánnum og ekki nánnum samböndum á sl. 12 mánuðum.....	64
Tafla 56. Samanburður á staðsetningu síðasta ofbeldisatviks eftir því hvort um náið samband eða ekki er að ræða.....	65
Tafla 57. Samanburður á alvarleika síðasta ofbeldisatviks að mati kvennanna	65
Tafla 58. Samanburður á áverkum við síðasta ofbeldisatvik	66
Tafla 59. Samanburður á eðli ofbeldis gegn konum	66
Tafla 60. Hafðir þú á tilfinningunni að hann (þeir) væri/væru undir áhrifum fíkniefna, lyfja eða áfengis þegar síðasta ofbeldisatvikið átti sér stað?	67
Tafla 61. Hefur þú einhvern tíma drukkið áfengi eða tekið lyf til að komast yfir þessa reynslu?.....	67
Tafla 62. Hlutfall kvenna sem höfðu samband við samtök og stofnanir, sem geta aðstoðað konur.....	68
Tafla 63. Hversu gagnleg voru þessi samtök, stofnanir eða aðilar?.....	69
Tafla 64. Aðrir aðilar sem leitað hefur verið til.....	69
Tafla 65. Var þetta atvik að þínu mati refsivert athæfi, rangt en ekki refsivert athæfi eða bara eitthvað sem gerist?.....	70
Tafla 66. Tilkynntir þú atvikið til lögreglunnar?.....	70
Tafla 67. Af hverju tilkynntir þú ekki atvikið til lögreglunnar?.....	71
Tafla 68. Hvað gerði lögreglan til að hjálpa þér?	71
Tafla 69. Er eitthvað annað sem lögreglan hefði átt að gera til að hjálpa þér?	72
Tafla 70. Hversu sátt ert þú við hvernig lögreglan tók á málinu?	72
Tafla 71. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi ekki í nánnum sambandi, greint eftir búsetu.....	81
Tafla 72. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir aldri.....	81
Tafla 73. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir hjúskaparstöðu.....	82
Tafla 74. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir menntun.....	82
Tafla 75. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir atvinnuþátttöku.....	83
Tafla 76. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir tekjum kvennanna	83
Tafla 77. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir heimilistekjum.....	84

Tafla 78.	Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks, ekki í nánu sambandi, greindur eftir því hvers konar ofbeldi er um að ræða.....	85
Tafla 1.	Yfirlit yfir svörun í könnuninni.....	21
Tafla 2.	Aldur svarenda	22
Tafla 3.	Búseta svarenda	22
Tafla 4.	Hlutfall kvenna 18-80 ára sem sögðust hafa upplifað ofbeldi einhvern tíma um ævina og á síðustu 12 mánuðum eftir því hvers eðlis ofbeldið var. Hlutfall sem svara	27
Tafla 5.	Hlutfall kvenna á aldrinum 18-80 ára sem hafa orðið fyrir ofbeldi einhvern tíma um ævina og á síðustu 12 mánuðum, greint niður í fimm flokka ofbeldis	28
Tafla 6.	Fjöldi kvenna á aldrinum 18-80 sem hafa orðið fyrir ofbeldi yfirfærður á þýði kvenna í landinu	28
Tafla 7.	Hlutfall svarenda sem hafa orðið fyrir ofbeldi eftir því hvenær síðasti atburður átti sér stað.....	29
Tafla 8.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi – flokkað.....	30
Tafla 9.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir tengslum við ofbeldismanninn	30
Tafla 10.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir því hvenær ofbeldið átti sér stað	31
Tafla 11.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir því hvenær ofbeldið átti sér stað í sambandinu	31
Tafla 12.	Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi, eftir því hversu reglulega ofbeldi var beitt	32
Tafla 13.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir búsetu.	33
Tafla 14.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir aldri.	34
Tafla 15.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir hjúskaparstöðu.	35
Tafla 16.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir menntun.....	36
Tafla 17.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir atvinnuþátttöku.	36
Tafla 18.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðasta ári greint eftir tekjum kvennanna	37
	Konur með lægri laun kunna að vera háðari maka sínum fjárhagslega og því erfiðara að verjast ofbeldinu eða slíta sambandinu.	37
Tafla 19.	Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðasta ári greint eftir heimilistekjum.....	38
Tafla 20.	Hvar síðasta ofbeldisatvik í nánu sambandi átti sér stað. Hlutfall sem svara	39
Tafla 21.	Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks að mati konunnar	39
Tafla 22.	Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks að mati konunnar greindur eftir hvers konar ofbeldi var um að ræða.....	40
Tafla 23.	Áverkar við síðasta ofbeldisatvik.....	41
Tafla 24.	Hlutfall kvenna sem voru ófrískar þegar atvikið átti sér stað	41

Tafla 25. Tegund ofbeldis sem konur sem voru ófrískar við síðasta ofbeldisatvik urðu fyrir.....	42
Tafla 26. Hlutfall kvenna sem hafði á tilfinningunni að ofbeldismaður væri undir áhrifum fíkniefna, lyfja eða áfengis þegar atvikið átti sér stað?	42
Tafla 27. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma drukkið áfengi eða tekið lyf til að komast yfir þessa reynslu.....	43
Tafla 28. Hlutfall kvenna sem hafði samband við samtök og stofnanir, sem geta aðstoðað konur.....	44
Tafla 29. Hlutfall kvenna sem hefur sagt einhverjum frá því sem gerðist að frátöldu því fólki sem þegar var búið að nefna.....	44
Tafla 30. Hlutfall kvenna sem hafði samband (eða ekki) við samtök og stofnanir eftir því hvort þær sögðu einnig öðrum frá.	45
Tafla 31. Gagnsemi samtakanna eða aðilanna að mati kvennanna	45
Tafla 32. Hlutfall kvenna sem fannst athæfið vera refsivert	46
Tafla 33. Hlutfall kvenna sem tilkynnti atvikið til lögreglunnar.....	46
Tafla 34. Ástæður þess að konurnar tilkynntu atvikið ekki til lögreglu	47
Tafla 35. Hlutfall svara við spurningunni um hvað lögreglan hafi gert til að hjálpa konunum.....	47
Tafla 36. Hlutfall svara við spurningunni um hvað lögreglan hefði átt að gera til að hjálpa konunum.....	48
Tafla 37. Hlutfall svara við spurningunni um hversu sáttar konurnar voru við hvernig lögreglan tók á málinu.....	48
Tafla 38. Hlutfall svara við spurningunni um hvort börn hafi búið á heimilinu sem urðu vitni að ofbeldisfullri hegðun makans	49
Tafla 39. Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks að mati konunnar eftir því hvort barn hafi verið á staðnum eða ekki.....	49
Tafla 40. Áfengis-, fíkniefna- eða lyfjaneysla við síðasta ofbeldisatvik eftir því hvort barn hafi verið á staðnum	50
Tafla 41. Lengd sambands við núverandi/fyrirverandi maka.....	51
Tafla 42. Aldur núverandi/fyrirverandi maka.....	52
Tafla 43. Er núverandi/var fyrri maki þinn í launuðu starfi á heimilinu eða utan heimilisins?.....	52
Tafla 44. Hafði hann aðrar tekjur? (t.d. atvinnuleysisbætur, greiðslur frá almannatryggingum eða lífeyrissjóði, fjárhagsaðstoð sveitarfélags, barnabætur, leigutekjur eða fjármagnstekjur) Hlutfall sem svarar	53
Tafla 45. Hefur þú/hafðir þú einhver áhrif á það hvernig tekjur eiginmanns/sambýlismanns/kærasta þíns eru/voru notaðar? Hlutfall sem svarar.....	53
Tafla 46. Menntun núverandi/fyrirverandi eiginmanns/sambýlismanns/kærasta (meðan á sambandinu stóð).....	54
Tafla 47. Hversu oft drekkur núverandi/drakk fyrirverandi eiginmaður/sambýlismaður/kærasti svo mikið að hann verður/varð drukkinn?	54
Tafla 48. Neytir/neytti hann nokkurn tíma fíkniefna?.....	55
Tafla 49. Hefur hann nokkurn tíma beitt aðra í fjölskyldunni en þig líkamlegu ofbeldi? Hlutfall sem svarar	55

Tafla 50. Beitti hann nokkurn tíma einhvern utan fjölskyldunnar líkamlegu ofbeldi, t.d. á bar, í vinnunni, eða fyrri maka? Hlutfall sem svarar.....	55
Tafla 51. Hlutfall kvennanna sem höfðu orðið fyrir ofbeldi af núverandi eða fyrrverandi maka og töldu að eftirtaldir þættir eigi við um hann.....	56
Tafla 52. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi bæði í nánnum samböndum og ekki .	62
Tafla 53. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi eftir tengslum við ofbeldismanninn	63
Tafla 54. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánnum og ekki nánnum samböndum um ævina.....	63
Tafla 55. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánnum og ekki nánnum samböndum á sl. 12 mánuðum.....	64
Tafla 56. Samanburður á staðsetningu síðasta ofbeldisatviks eftir því hvort um náið samband eða ekki er að ræða.....	65
Tafla 57. Samanburður á alvarleika síðasta ofbeldisatviks að mati kvennanna.....	65
Tafla 58. Samanburður á áverkum við síðasta ofbeldisatvik.....	66
Tafla 59. Samanburður á eðli ofbeldis gegn konum.....	66
Tafla 60. Hafðir þú á tilfinningunni að hann (þeir) væri/væru undir áhrifum fíkniefna, lyfja eða áfengis þegar síðasta ofbeldisatvikið átti sér stað?.....	67
Tafla 61. Hefur þú einhvern tíma drukkið áfengi eða tekið lyf til að komast yfir þessa reynslu?.....	67
Tafla 62. Hlutfall kvenna sem höfðu samband við samtök og stofnanir, sem geta aðstoðað konur.....	68
Tafla 63. Hversu gagnleg voru þessi samtök, stofnanir eða aðilar?.....	69
Tafla 64. Aðrir aðilar sem leitað hefur verið til.....	69
Tafla 65. Var þetta atvik að þínu mati refsivert athæfi, rangt en ekki refsivert athæfi eða bara eitthvað sem gerist?.....	70
Tafla 66. Tilkynntir þú atvikið til lögreglunnar?.....	70
Tafla 67. Af hverju tilkynntir þú ekki atvikið til lögreglunnar?.....	71
Tafla 68. Hvað gerði lögreglan til að hjálpa þér?.....	71
Tafla 69. Er eitthvað annað sem lögreglan hefði átt að gera til að hjálpa þér?.....	72
Tafla 70. Hversu sátt ert þú við hvernig lögreglan tók á málinu?.....	72
Tafla 71. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi ekki í nánnum sambandi, greint eftir búsetu.....	81
Tafla 72. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir aldri.....	81
Tafla 73. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir hjúskaparstöðu.....	82
Tafla 74. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir menntun.....	82
Tafla 75. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir atvinnuþátttöku.....	83
Tafla 76. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir tekjum kvennanna.....	83
Tafla 77. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, greint eftir heimilistekjum.....	84

Tafla 78. Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks, ekki í nánu sambandi, greindur eftir því hvers konar ofbeldi er um að ræða.....	85
--	----

Myndaskrá

Mynd 1. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi – yfir ævina og síðastliðna 12 mánuði.....	57
Mynd 2. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir líkamlegu ofbeldi í nánu sambandi – yfir ævina og síðastliðna 12 mánuði.....	58
Mynd 3. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir kynferðislegu ofbeldi í nánu sambandi – yfir ævina og síðastliðna 12 mánuði	58
Mynd 4. Hlutfall kvenna sem kváðu ofbeldismann hafa verið undir áhrifum áfengis eða vímuefna.....	59
Mynd 5. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi sem var unnið líkamlegt mein.....	60
Mynd 6. Hlutfall kvenna sem tilkynntu atvikið til lögreglunnar.....	60
Mynd 7. Hlutfall kvenna sem sögðu að börn hafi búið á heimilinu sem urðu vitni að ofbeldisfullri hegðun (fyrirverandi) eiginmanns/sambýlismanns/kærasta	61
Mynd 8. Hlutfall kvenna sem voru ófrískar við síðasta ofbeldisatvik	61
Mynd 9. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánu sambandi, einhvern tíma frá 16 ára aldri.....	73
Mynd 10. Hlutfall kvenna sem hafa verið beittar líkamlegu ofbeldi, ekki í nánu sambandi, einhvern tíma frá 16 ára aldri	74
Mynd 11. Hlutfall kvenna sem hafa verið beittar kynferðislegu ofbeldi, ekki í nánu sambandi, einhvern tíma frá 16 ára aldri	74

1 Inngangur

Rannsóknastofnun í barna- og fjölskylduvernd (RBF) var falið að gera rannsókn á ofbeldi karla gegn konum í nánnum samböndum að beiðni Félags- og tryggingamálaráðuneytisins. Þegar fjallað er um ofbeldi karla gegn konum í nánnum samböndum er átt við ofbeldi af hendi eiginmanns, sambylismanns eða kærasta hér eftir oft nefnt ofbeldi maka. Rannsóknin skiptist í sex hluta; fyrsti hlutinn er símakönnun meðal íslenskra kvenna, hluti 2-6 eru kannanir á viðbrögðum og verklagi á ofbeldi gegn konum hjá félagsþjónustu og barnavernd, grunnskólum, félagssamtökum, heilbrigðisþjónustu og lögreglu.

Í þessari skýrslu verður gerð grein fyrir niðurstöðum símakönnunarinnar. Markmið rannsóknarinnar er að afla þekkingar á eðli, umfangi og afleiðingum líkamlegs og kynferðislegs ofbeldis sem konur eru beittar af karlmönnum. Í þessari skýrslu er aðaláherslan lögð á að fjalla um ofbeldi karla gegn konum í nánnum samböndum. Til fróðleiks eru niðurstöður um ofbeldi sem konur verðar fyrir af hendi núverandi eða fyrrverandi maka bornar saman við niðurstöður um ofbeldi sem konur verða fyrir af hendi annarra karla. Þessi samanburður er fyrst og fremst lýsandi fyrir þær konur sem tóku þátt í rannsókninni, en fara verður varlega í að alhæfa að munur sé á eðli ofbeldis í nánnum samböndum og ekki í nánnum samböndum þar sem oft á tíðum var um fáa svarendur að ræða.

Niðurstöður byggja á símakönnun þar sem tekið var 3000 manna slembiúrtak úr þjóðskrá meðal kvenna af öllu landinu á aldrinum 18 til 80 ára. Spurningakönnunin byggir á erlendum spurningalista sem heitir *The International Violence against Women Survey* (IVAWS). Sameinuðu þjóðirnar áttu frumkvæðið að rannsókn á ofbeldi gegn konum og var spurningalistinn þróaður af alþjóðlegum rannsóknarhópi undir forustu HEUNI (Evrópustofnun um afbrotavarnir og eftirlit í samvinnu við Sameinuðu þjóðirnar). Spurningalistinn hefur verið lagður fyrir í 11 löndum: Ástralíu, Danmörku, Kostaríku, Tékklandi, Grikklandi, Hong Kong, Ítalíu, Mósambík, Filippseyjum, Póllandi og Sviss (Johnson, Ollus og Nevala, 2008). Það að alþjóðlegur mælikvarði á ofbeldi var notaður í rannsókninni sem hér er til umfjöllunar gerir kleift að bera tíðni ofbeldis karla gegn konum hér á landi saman við tíðnina í öðrum löndum.

Skýrslunni er skipt upp í sex meginkafla. Í fyrsta kafla er fjallað um fyrri rannsóknir á ofbeldi karla gegn konum á Íslandi. Í öðrum kafla er fjallað um aðferð rannsóknarinnar. Í köflum þrjú til fimm er gerð grein fyrir niðurstöðum rannsóknarinnar; í kafla þrjú er fjallað almennt um ofbeldi karla gegn konum eins og það birtist í könnuninni, í kafla fjögur er fjallað um niðurstöður um ofbeldi í nánnum samböndum og í kafla fimm er fjallað um ofbeldi sem konur verða fyrir af hendi karla sem þær þekkja ekki eða eiga ekki í nánu sambandi við. Í köflum fjögur og fimm eru niðurstöður íslensku rannsóknarinnar einnig bornar saman við niðurstöður úr sambærilegum rannsóknum í öðrum löndum.

Jóhanna Rósa Arnardóttir hafði umsjón með undirbúningi og framkvæmd rannsóknarinnar fyrir hönd RBF. Hrefna Guðmundsdóttir, verkefnisstjóri á Félagsvísindastofnun HÍ, vann að framkvæmd könnunarinnar. Höfundur skýrslunnar er Elísabet Karlsdóttir, verkefnisstjóri hjá RBF, og Ásdís A. Arnalds, sérfræðingur RBF. Hluti skýrslunnar var unninn í samstarfi við Chien Tai Shill, aðjúnkt í Félagsráðgjafardeild Háskóla Íslands og Heiðu Björk Vigfúsdóttur, fyrrverandi verkefnisstjóra hjá RBF. Hér er um að ræða fyrstu útgáfu skýrslunnar en útdráttur með bráðabirgðaniðurstöðum var kynntur vorið 2009 og höfundar hans voru Jóhanna Rósa Arnardóttir, Guðrún Kristinsdóttir og Heiða Björk Vigfúsdóttir. Sigrún Júlíusdóttir, prófessor og formaður stjórnar RBF, leiðbeindi við undirbúning rannsóknarinnar, gagnasöfnun og skýrslufrágang. Einnig komu að rannsókninni; Sigprúður Gunnarsdóttir og starfsfólk Kvennaathvarfsins, Guðrún Kristinsdóttir, prófessor, Ingólfur V. Gíslason, lektor, Anni G. Haugen, lektor og Sigrún Ingvarsdóttir, félagsráðgjafi. Öllu þessu fólki og öðrum sem komið hafa að rannsókninni eru færðar bestu þakkir. Sérstakar þakkir fá Hildigunnur Ólafsdóttir, afbrotafræðingur og Þorgerður Benediktsdóttir, lögfræðingur, fyrir gott samstarf og gagnlegar ábendingar. Þeim konum sem tóku þátt í könnuninni eru færðar þakkir fyrir mikilsvert framlag til rannsóknarinnar.

2 Aðferð

Í þessum kafla er gerð grein fyrir þeirri aðferð sem rannsóknin byggir á. Gerð er grein fyrir þátttakendum, mælitæki og framkvæmd. Stuðst var við aðferðir alþjóðlegu rannsóknarinnar *The International Violence against Women Survey (IVAWS)*.

2.1 Þátttakendur

Tekið var 3000 manna slembiúrtak úr þjóðskrá meðal kvenna á aldrinum 18-80 ára á öllu landinu. Alls svöruðu 2050 konur og er svarhlutfall því gott, eða 68% (sjá töflu 1). Þess má geta að í sambærilegri könnun í Danmörku var svarhlutfallið 52%. Þegar reiknuð er nettósvörun, þar sem frá upphaflegu úrtaki eru dregnar þær sem voru búsettar erlendis, töluðu ekki íslensku, voru veikar eða látnar er svarhlutfallið í þessari rannsókn 73%.

Tafla 1. Yfirlit yfir svörun í könnuninni

	Fjöldi	Brúttó svarhlutfall	Nettó svarhlutfall
Tók þátt í könnun	2.050	68,3%	73,4%
Neitar að svara	397	13,2%	14,2%
Næst ekki í	345	11,5%	12,4%
Samtals	2.792		100,0%
Býr erlendis	35	1,2%	
Er erlend, talar ekki íslensku	148	4,9%	
Veik/með þroskahömlun/heyrrarlaus	24	0,8%	
Látin	1	0,0%	
Samtals	3.000	100,0%	

Meðalaldur svarenda var 44 ár. Um 33% svarenda voru á aldrinum 18-34 ára, um 40% voru á aldrinum 35-54 ára og 27% á aldrinum 55-80 ára (sjá töflu 2). Eins og sjá má í töflunni var aldursdreifing í þýði og meðal svarenda borin saman. Samkvæmt niðurstöðum tölfræðiþrófsins kí-kvaðrat var ekki marktækur munur á aldursdreifingu svarenda í úrtakinu og í þýði sem bendir til þess að svarendur endurspegli vel konur Íslandi á aldrinum 18-80 ára.

Tafla 2. Aldur svarenda

	Þýði		Svarendur	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
18-24 ára	15.657	14,2%	247	12,0%
25-34 ára	22.433	20,4%	420	20,5%
35-44 ára	21.464	19,5%	410	20,0%
45-54 ára	20.645	18,8%	416	20,3%
55-64 ára	15.238	13,9%	298	14,5%
65-80 ára	14.531	13,2%	259	12,6%
Samtals	109.968	100,0%	2.050	100,0%

Þýðistölur byggja á tölum Hagstofu Íslands um mannfjölda 1. desember 2008.

Svarhlutfall var heldur lægra á höfuðborgarsvæðinu og heldur hærri á Suðurlandi en í öðrum landshlutum. Í öðrum landshlutum var svarhlutfall í samræmi við íbúafjölda. Almennt séð endurspeglar því svarendur þýði hvað varðar aldur og búsetu. Sá annmarki er þó á þátttöku í könnuninni að erlendar konur sem ekki töluðu íslensku áttu þess ekki kost að svara listanum, en þær voru 4,9% úrtaksins.

Tafla 3. Búseta svarenda

	Þýði		Svarendur	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Höfuðborgarsvæðið	70.787	64,4%	1.292	63,0%
Reykjanes	6.879	6,3%	112	5,5%
Vesturland	5.168	4,7%	106	5,2%
Vestfirðir	2.529	2,3%	48	2,3%
Norðurland vestra	2.469	2,2%	53	2,6%
Norðurland eystra	9.950	9,0%	190	9,3%
Austurland	3.517	3,2%	69	3,4%
Suðurland	8.669	7,9%	176	8,6%
Vantar			4	0,2%
Samtals	109.968	100,0	2050	100,0

Þýðistölur byggja á tölum Hagstofu Íslands um mannfjölda 1. desember 2008.

2.2 Mælitæki

Spurningakönnunin byggir á alþjóðlegum spurningalista sem heitir *The International Violence against Women Survey (IVAWS)*. Spurningalistinn var þýddur, lesinn yfir af sérfræðingum og prófaður af spyrjum og starfsfólki Kvennaathvarfsins.

Spurningalistanum er skipt í fimm meginhluta. Í fyrsta hluta er spurt um hjúskaparstöðu og bakgrunn svarenda. Í öðrum hluta er spurt um reynslu svarenda af ofbeldi með 12 spurningum um líkamlegt og kynferðislegt ofbeldi. Þá er sérstaklega spurt um tengsl við ofbeldismanninn, tíðni ofbeldisins, hvenær það gerðist síðast og hversu oft það gerðist á undangengnum 12 mánuðum. Í þriðja hluta er spurt nánar um síðasta ofbeldisatvik sem svarendur urðu fyrir; hvar það átti sér stað, ástand ofbeldismannsins, alvarleika ofbeldisins, áverka sem þolandi varð fyrir, aðstoð samtaka/stofnana og aðkomu lögreglu að atvikinu. Í fjórða hluta er spurt um bakgrunn núverandi og/eða fyrrverandi maka. Einnig er í þessum hluta spurt um andlegt ofbeldi af hendi núverandi og/eða fyrrverandi maka, en andlegt ofbeldi er skilgreint sem stjórnsemi, yfirgangur og ofríki. Í fimmta og síðasta hluta spurningalistans er svaranda gefinn kostur á að bæta einhverju við. Ef svarandi hafði ekki orðið fyrir neinni tegund þess ofbeldis, sem spurt var um í öðrum hluta könnunarinnar, er hluta þrjú og fjögur sleppt og svaranda gefinn kostur á að svara fimmta hluta listans.

Skilgreining rannsóknarinnar á ofbeldi byggir á svörum við 12 spurningum sem tiltaka í hverju ofbeldið er fólgið (*e. behaviourally - specific questions*). Ofbeldið er skilgreint út frá tilteknum ofbeldisathöfnum, líkamlegum eða kynferðislegum, en ekki út frá huglægri upplifun svarenda á því hvort þeir hafi orðið fyrir ofbeldi eða ekki. Þetta er gert til þess að þátttakendur svari til um samskonar hegðun (hugtakaréttmæti) í stað þess að styðjast við eigin skilgreiningu á ofbeldi. Jafnframt þjónar það þeim tilgangi að vekja minningar þátttakenda á hugsanlega löngu liðnum atburðum. Spurt er um reynslu þátttakenda frá 16 ára aldri. Eftirtaldir 12 spurningar voru notaðar til að skilgreina ofbeldið:

1. Eftir að þú varðst 16 ára, hefur þá einhver karlmaður nokkurn tíma hótad að vinna þér líkamlegt mein þannig að þú varst hrædd?
2. Frá því að þú varðst 16 ára, hefur einhver karlmaður nokkurn tíma hent einhverju á eftir þér eða barið þig með einhverju, svo þú meiddist eða varst hrædd?
3. Frá því þú varðst 16 ára, hefur einhver karlmaður nokkurn tíma hrint þér eða þrifið í þig eða snúið upp á handlegginn á þér eða hárreytt þig þannig að þú meiddist eða varst hrædd?
4. Frá því þú varðst 16 ára, hefur einhver karlmaður nokkurn tíma slegið þig með flötum lófa, sparkað í þig, bitið þig eða barið þig með krepptum hnefa?
5. Frá því þú varðst 16 ára, hefur einhver karlmaður að yfirlögðu ráði reynt að kyrkja þig eða kæfa þig eða reynt að brenna t.d. með því að skvetta á þig heitum vökva?
6. Frá því þú varðst 16 ára, hefur einhver karlmaður beitt eða hótad að beita hnífi eða byssu gegn þér?
7. Frá því þú varðst 16 ára, ef þú lítur fram hjá kynferðislegu ofbeldi, hefur þá einhver karlmaður nokkurn tíma beitt þig líkamlegu ofbeldi á einhvern hátt sem ekki er búið að nefna?
8. Frá því að þú varðst 16 ára, hefur karlmaður einhvern tíma þvingað þig til samfara með ofbeldi eða hótunum um ofbeldi?

9. Frá því þú varðst 16 ára, hefur einhver karlmaður nokkurn tíma reynt að þvinga þig til samfara með ofbeldi eða hótunum um ofbeldi?

10. Frá því þú varðst 16 ára, hefur nokkur karlmaður einhvern tíma snert þig kynferðislega á þann hátt sem þú vildir ekki, og sem olli þér mikilli vanlíðan?

11. Frá því þú varðst 16 ára, hefur einhver karlmaður nokkurn tíma þvingað þig eða reynt að þvinga þig til kynlífs með öðrum, þar með talið til kynlífs gegn greiðslu í peningum eða öðru?

12. Frá því þú varðst 16 ára, hefur einhver karlmaður beitt þig kynferðislegu ofbeldi á annan hátt en ég er búin að nefna?

Fyrstu sjö spurningarnar vísa til líkamlegs ofbeldis og næstu fimm spurningar til kynferðislegs ofbeldis. Þar sem það er umdeilanlegt að skilgreina hótun sem líkamlegt mein er það undanskilið í umfjöllun um líkamlegt ofbeldi nema þegar samanburður er gerður við aðrar rannsóknir sem nota hótun í sínum skilgreininum á líkamlegu ofbeldi. Líkamlegt ofbeldi byggist á svörum við spurningum 2-7 hér eftir. Kynferðislegt ofbeldi vísar til spurninga 8 - 12 héðan í frá. Nauðgun eða tilraun til nauðgunar vísa til spurninga 8 og 9.

Niðurstöður eru birtar í einföldum tíðnitöflum. Vikmörk eru sýnd í nokkrum taflanna og er miðað við 95% öryggismörk. Vikmörkin sýna því á hvaða bili hlutfallið liggur í þýði, miðað við 95% vissu. Í krosstöflum er reiknað kí-kvaðrat marktæktarpróf til að greina hvort tölfræðilega marktækur munur væri til staðar milli hlutfalla. Ef tölfræðileg marktækt kemur fram er það gefið til kynna með stjörnumerkjum. Ein stjarna þýðir að innan við 5% líkur séu á því að munur sem sést í hópi svarenda sé kominn til af tilviljun ($p < 0,05$). Með öðrum orðum má segja með 95% vissu að sá munur sem birtist í úrtakinu sé einnig til staðar í þýði allra íslenskra kvenna á aldrinum 18 til 80 ára. Tvær stjörnur þýða að munurinn sé marktækur miðað við 99% öryggi ($p < 0,01$) og þrjár stjörnur þýða að fullyrða megi með 99,9% vissu að munurinn sé til staðar í þýði ($p < 0,001$). Í nokkrum töflum er auk þess að finna skammstöfunina *óg* sem táknar að kí-kvaðratpróf hafi verið ógilt vegna of fárra svara á bak við hvern hóp.

2.3 Framkvæmd

Undirbúningur rannsóknarinnar fór fram í Félags- og tryggingamálaráðuneyti með ráðgjöf Hildigunnar Ólafsdóttur afbrotafræðings. Rannsóknin var unnin af Rannsóknastofnun í barna- og fjölskylduvernd við Háskóla Íslands. Gögnum var safnað í gegnum síma dagana 22. september til 7. desember 2008. Félagsvísindastofnun Háskóla Íslands bar ábyrgð á gagnaöflun.

Rannsóknin var tilkynnt til Persónuverndar (númer tilkynningar S3992) með tilvísan í lög nr. 77/2000 um persónuupplýsingar og persónuvernd. Bréf var sent til allra í úrtakinu þar sem þátttakendum var tilkynnt að þeir hefðu verið valdir í úrtakið fyrir rannsókn á ofbeldi karla gegn konum, að hringt yrði í þá á næstunni og óskað eftir þátttöku þeirra í rannsókninni. Tekið var fram að þátttakendum bæri ekki skylda til að taka þátt í rannsókninni og að ekki væri unnt að rekja svör til þeirra. Einnig var tekið fram að úrtaksskrá verði eytt þegar

gagnahreinsun ljúki. Þegar hringt var í þátttakendur var þeim kynnt rannsóknin og óskað eftir þátttöku þeirra.

Farið var eftir leiðbeiningum frá IVAWS um framkvæmd á gagnaöfluninni. Ef karlmaður svaraði í símann var spurt eftir þátttakandanum með nafni. Ef hún var ekki við var spurt hvenær væri best að ná í hana í síma eða hvort að það væri annað símanúmer sem ætti heldur að hringja í. Ef karlmaðurinn spurði um erindið var sagt að konan væri í úrtaki fyrir rannsókn en ekki var getið um efni rannsóknarinnar. Ef kona svaraði og hikaði eitthvað við þátttöku, eða það heyrðist að fólk væri í kringum hana, var henni boðið að hringt yrði á öðrum tíma sem henni hentaði betur eða í annað símanúmer. Þessar ráðstafanir eru gerðar til að tryggja öryggi kvenna sem taka þátt í rannsókninni og búa við ofbeldi.

Spyrlar könnunarinnar voru allt konur með reynslu af gagnaöflun í spurningakönnunum en auk þess fengu spyrlar sérstaka þjálfun vegna könnunarinnar þar sem um viðkvæmt viðfangsefni var að ræða. Þjálfunin var í höndum sérfræðinga á sviði ofbeldis og ráðgjafar við félagsráðgjafardeild Háskóla Íslands, sem jafnframt sáu um handleiðslu spyrla á framkvæmdatímanum. Spyrlar höfðu skriflegar upplýsingar um hvert vísa mætti konum á frekari ráðgjöf. Leitast var við að eldri spyrlar hringdu í eldri konur og yngri spyrlar hringdu í yngri konur.

3 Umfang ofbeldis gegn konum

Í þessum kafla verður greint frá niðurstöðum könnunarinnar á ofbeldi karla gegn konum. Hér er um að ræða heildaryfirlit óháð tengslum við ofbeldismanninn. Í næsta kafla er fjallað sérstaklega um ofbeldi sem konur verða fyrir af hendi núverandi eða fyrrverandi maka kvennanna (það sem hér er nefnt ofbeldi í nánnum samböndum) og að lokum verður fjallað um ofbeldi gegn konum eftir því hver tengslin eru við ofbeldismanninn. Niðurstöðurnar eru settar fram annars vegar út frá því hvort svarandi hafi orðið fyrir ofbeldi einhvern tíma um ævina (frá 16 ára aldri) og hins vegar á síðustu 12 mánuðum áður en könnunin fór fram.

Tafla 4 birtir hlutfall kvenna sem hafa reynslu af ofbeldi, annars vegar einhvern tíma um ævina (frá 16 ára aldri) og hins vegar á síðustu 12 mánuðum. Flestar konurnar eða 21% höfðu orðið fyrir því að karlmaður hafi hrint þeim, þrifið í þær, snúið upp á handlegg eða hárreytt einhvern tíma frá 16 ára aldri. Um 17% kvennanna segja að karlmaður hafi hótad að vinna þeim líkamlegt mein svo að þær urðu hræddar, frá 16 ára aldri. Þá nefndu um 16% þeirra sem svöruðu að þær hafi verið slegnar með flötum lófa, sparkað í þær, bitið eða barið með krepptum hnefa. Jafnstór hópur (16%) höfðu upplifað það að karlmaður hafi snert þær kynferðislega á þann hátt sem þær vildu ekki og ollu þeim mikilli vanlíðan. Um 13% svarenda höfðu orðið fyrir því að karlmaður hafi hent einhverju á eftir þeim eða barið þær með einhverju svo þær meiddust eða urðu hræddar. Um 9% höfðu orðið fyrir því að karlmaður hafi reynt að þvinga þær til samfara með ofbeldi eða hótunum um ofbeldi og 7% höfðu verið þvingaðar til samfara með ofbeldi eða hótunum um ofbeldi.

Þegar litið er til síðustu 12 mánaða var algengast að konurnar höfðu upplifað það að karlmaður hafi hrint þeim, þrifið í þær, snúið upp á handlegg eða hárreytt (1,5%). Um 1% kvennanna höfðu orðið fyrir því að karlmaður hafi snert þær kynferðislega á þann hátt sem þær vildu ekki og olli þeim mikilli vanlíðan og jafnmörgum hafði verið hótad líkamlegu meini. Þá nefndi um 1% kvennanna að þær hafi verið slegnar með flötum lófa eða álíka aðferðum. Færri nefndu aðrar tegundir ofbeldis.

Tafla 4. Hlutfall kvenna 18-80 ára sem sögðust hafa upplifað ofbeldi einhvern tíma um ævina og á síðustu 12 mánuðum eftir því hvers eðlis ofbeldið var. Hlutfall sem svara

	Frá 16 ára aldri		Síðustu 12 mánuði	
	%	Vikmörk	%	Vikmörk
Hótun um líkamlegt mein	16,5%	+/-1,6%	1,0%	+/-0,4%
Einhverju hent á eftir viðkomandi eða barið með einhverju	12,7%	+/-1,4%	0,6%	+/-0,3%
Hrint, þrifið í, snúið upp á handlegg eða hárreytt	21,0%	+/-1,8%	1,5%	+/-0,5%
Slegið með flötum lófa, sparkað, bitið, barið með kr. hnefa	15,9%	+/-1,6%	0,8%	+/-0,4%
Reynt að kyrkja, kæfa eða brenna	3,3%	+/-0,8%	0,1%	+/-0,1%
Hnífi eða byssu beitt eða hótad að beita	3,1%	+/-0,8%	0,2%	+/-0,2%
Annað líkamlegt ofbeldi, þó ekki kynferðislegt	2,8%	+/-0,7%	0,0%	+/-0,0%
Þvingun til samfara með ofbeldi eða hótun	7,0%	+/-1,1%	0,1%	+/-0,1%
Tilraun til samfara með ofbeldi eða hótun	8,5%	+/-1,2%	0,3%	+/-0,2%
Kynferðisleg snerting sem olli vanlíðan	15,5%	+/-1,6%	0,9%	+/-0,4%
Þvingað eða reynt að þvinga til kynlífs með öðrum	4,2%	+/-0,9%	0,2%	+/-0,2%
Annað kynferðislegt ofbeldi	2,4%	+/-0,7%	0,1%	+/-0,1%

Í töflu 5 eru ofbeldisatvikin tekin saman og skipt niður í flokka. Þar má sjá að 42% svarenda höfðu frá 16 ára aldri verið beittar að minnsta kosti einu af þeim 12 mismunandi birtingarmyndum ofbeldis sem spurt var um í könnuninni. Þetta þýðir að 58% svarenda höfðu ekki verið beittar ofbeldi. Um 4% höfðu upplifað að minnsta kosti eitt atvik á 12 mánaða tímabili.

Um 30% kvennanna höfðu upplifað líkamlegt ofbeldi, þ.e. einhvern tíma frá 16 ára aldri verið beittar a.m.k. einni tegund þess ofbeldis sem spurt var um í spurningum 2-7 og um 2% höfðu verið beittar þess háttar ofbeldi á undangengnum 12 mánuðum. Undir skilgreininguna á líkamlegu ofbeldi fellur því m.a. að karlmaður hafi hent einhverju á eftir konunni eða barið hana með einhverju; henni verið hrint, þrifið í hana, snúið upp á handlegg hennar eða verið hárreytt; konan verið slegin með flötum lófa, sparkað í hana, bitin eða barin með krepptum hnefa; að karlmaður hafi að yfirlögðu ráði reynt að kyrkja hana, kæfa hana o.s.frv.eða að karlmaður hafi beitt eða hótad að beita hnífi eða byssu gegn svaranda.

Einn flokkurinn í töflu 5 inniheldur atvik sem flokkast sem kynferðislegt ofbeldi (spurningar 8-12). Í þessari skilgreiningu er m.a. að karlmaður hafi þvingað konuna til samfara með ofbeldi eða hótunum um ofbeldi; að karlmaður hafi gert tilraun til samfara með ofbeldi eða hótunum um ofbeldi; að karlmaður hafi snert konuna kynferðislega á þann hátt sem hún vildi ekki og sem olli henni mikilli vanlíðan og að karlmaður hafi þvingað konuna eða reynt að þvinga hana til kynlífs með öðrum. Um 24% svarenda höfðu upplifað a.m.k. eitt af þessum atvikum frá 16 ára aldri og tæplega 2% á síðustu 12 mánuðum.

Tafla 5. Hlutfall kvenna á aldrinum 18-80 ára sem hafa orðið fyrir ofbeldi einhvern tíma um ævina og á síðustu 12 mánuðum, greint niður í fimm flokka ofbeldis

	Frá 16 ára aldri		Síðustu 12 mánuði	
	%	Vikmörk	%	Vikmörk
Allt ofbeldi, kynferðislegt og líkamlegt (sp. 1-12)	42,2%	+/-2,1%	3,7%	+/-0,8%
Allt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-12)	40,2%	+/-2,1%	3,2%	+/-0,8%
Líkamlegt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-7)	29,8%	+/-2,0%	2,1%	+/-0,6%
Kynferðislegt ofbeldi (sp. 8-12)	24,2%	+/-1,9%	1,6%	+/-0,5%
Nauðgun eða tilraun til nauðgunar (sp. 8 og 9)	13,2%	+/-1,5%	0,4%	+/-0,3%

Eins og sjá mátti í töflu 5 höfðu 42% ($\pm 2,1\%$) kvenna orðið fyrir ofbeldi einhvern tíma frá 16 ára aldri. Þetta jafngildir því að 44.097-48.716 konur á landsvísu hafi orðið fyrir ofbeldi einhvern tíma frá 16 ára aldri. Þá er skiptingin sú að ætla má að á bilinu 30.571-34.970 kvenna hafi orðið fyrir líkamlegu ofbeldi en á bilinu 24.523-28.701 kvenna hafi orðið fyrir kynferðislegu ofbeldi (tafla 6).

Tafla 6. Fjöldi kvenna á aldrinum 18-80 sem hafa orðið fyrir ofbeldi yfirfærður á þýði kvenna í landinu

	Fjöldi í þýði með 95% vissu	
	Frá 16 ára aldri	Síðustu 12 mánuði
Allt ofbeldi, kynferðislegt og líkamlegt (sp. 1-12)	44.097 - 48.716	3.189 - 4.949
Allt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-12)	41.898 - 46.516	2.639 - 4.399
Líkamlegt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-7)	30.571 - 34.970	1.650 - 2.969
Kynferðislegt ofbeldi (sp. 8-12)	24.523 - 28.701	1.210 - 2.309
Nauðgun eða tilraun til nauðgunar (sp. 8 og 9)	12.866 - 16.165	110 - 770

Konurnar voru spurðar að því hve langt var liðið frá því atvikið átti sér stað (sjá töflu 7). Um 3% kvenna höfðu orðið fyrir ofbeldi á síðustu 12 mánuðum. Um 11% sögðu að atburðurinn hefði gerst fyrir 1-5 árum og um 5% sögðu að atburðurinn hefði gerst fyrir 6-10 árum. Um 14% höfðu orðið fórnarlömb ofbeldis fyrir 11-20 árum og 15% máttu þola ofbeldi fyrir meira en 20 árum síðan.

Tafla 7. Hlutfall svarenda sem hafa orðið fyrir ofbeldi eftir því hvenær síðasti atburður átti sér stað

	Á síðustu 12 mán.	Fyrir 1 til 5 árum	Fyrir 6 til 10 árum	Fyrir 11 til 20 árum	Fyrir meira en 20 árum
Allt ofbeldi, ekki hótun	3,2%	10,9%	4,7%	13,6%	15,1%
Líkamlegt ofbeldi	2,1%	7,8%	6,1%	8,7%	9,3%
Kynferðislegt ofbeldi	1,6%	5,5%	4,2%	6,9%	9,5%

4 Ofbeldi karla gegn konum í nánú sambandi

Í þessum kafla er greint frá eðli, umfangi og afleiðingum líkamlegs og kynferðislegs ofbeldis sem konur eru beittar af karlmönnum sem þær eru í nánú sambandi við. Með nánú samböndum er átt við að ofbeldismaðurinn sé skilgreindur af svaranda sem núverandi eiginmaður, sambýlismaður eða kærasti, fyrrverandi eiginmaður, sambýlismaður eða kærasti². Í fyrsta hluta er greint frá reynslu af ofbeldi yfir æviskeiðið og á undangengnum 12 mánuðum. Í öðrum hluta er greint frá síðasta ofbeldisatviki sem konan varð fyrir, í þriðja hluta koma fram bakgrunnsupplýsingar um konuna sem fyrir ofbeldinu varð, í fjórða hluta er greint frá bakgrunnsupplýsingum um ofbeldismanninn og að lokum eru niðurstöðurnar skoðaðar í samanburði við alþjóðlegar IVAWS niðurstöður í fimmta hluta.

4.1 Umfang ofbeldis gegn konum í nánú sambandi

Í þessum hluta er greint frá umfangi ofbeldis í nánú samböndum gegn konum sem svöruðu könnuninni, annars vegar yfir æviskeið, frá 16 ára aldri (algengi) og hins vegar á síðustu 12 mánuðum fyrir könnunina (nýgengi).

Í töflu 8 má sjá hversu margir svarendur höfðu orðið fyrir einhvers konar ofbeldi af hendi núverandi eða fyrrverandi maka ásamt upplýsingum um umreiknaðan fjölda kvenna í samfélaginu. Miðað við þær niðurstöður sem hér eru settar fram má áætla með 95% vissu að milli 22.600-26.700 konur á Íslandi hafi verið beittar ofbeldi í nánú sambandi einhvern tíma á ævinni. Um það bil 20.000 (19.794-21.533) konur voru beittar líkamlegu ofbeldi og milli 5.608-7.808 kynferðislegu ofbeldi.

² Hér eftir nefnt fyrrverandi og núverandi maki, eða hugtakið ofbeldi í nánú samböndum.

Tafla 8. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánú sambandi – flokkað

	Frá 16 ára aldri		Síðustu 12 mánuði		Fjöldi í þýði með 95% vissu	
	%	Vikmörk	%	Vikmörk	Frá 16 ára aldri	Síðustu 12 mánuði
Allt ofbeldi, kynferðislegt og/eða líkamlegt (sp. 1-12)	22,4%	+/-1,8%	1,6%	+/-0,5%	22653 - 26612	1210 - 2309
Allt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-12)	21,4%	+/-1,8%	1,3%	+/-0,5%	21554 - 25513	880 - 1979
Líkamlegt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-7)	19,7%	+/-1,7%	1,2%	+/-0,5%	19794 - 21533	770 - 1869
Kynferðislegt ofbeldi (sp. 8-12)	6,1%	+/-1,0%	0,1%	+/-0,1%	5608 - 7808	0 - 220
Nauðgun eða tilraun til nauðgunar (sp. 8 og 9)	4,6%	+/-0,9%	0,0%	+/-0,0%	4069 - 6048	-

Tafla 9 sýnir hlutfall kvenna á aldrinum 18-80 ára sem höfðu orðið fyrir ofbeldi eftir 16 ára aldur af hendi núverandi maka annars vegar og fyrrverandi maka hins vegar. Þar má sjá að flestar konur höfðu orðið fyrir ofbeldi af hendi fyrrverandi maka sem bendir til þess að konur slíti ofbeldissamböndum. Tæplega 17% kvennanna urðu fyrir líkamlegu ofbeldi af hendi fyrrverandi maka en 4% urðu fyrir kynferðislegu ofbeldi. Um 4% kvenna sögðust hafa orðið fyrir líkamlegu ofbeldi af hendi núverandi maka og minna en 1% fyrir kynferðislegu ofbeldi.

Tafla 9. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánú sambandi eftir tengslum við ofbeldismanninn

	Allt ofbeldi, hótun meðtalin	Allt ofbeldi, ekki hótun	Líkamlegt ofbeldi	Kynferðislegt ofbeldi	Nauðgun eða tilraun til nauðgunar
Núverandi maki	4,5%	4,3%	3,9%	0,6%	0,5%
Fyrrverandi maki	18,7%	17,8%	16,3%	5,6%	4,2%

Í töflu 10 má sjá að flestar kvennanna greina frá ofbeldi sem þær voru beittar fyrir mörgum árum.

Tafla 10. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir því hvenær ofbeldið átti sér stað

	Á síðustu 12 mán.	Fyrir 1 til 5 árum	Fyrir 6 til 10 árum	Fyrir 11 til 20 árum	Fyrir meira en 20 árum
Allt ofbeldi, ekki hótun	1,3%	5,5%	4,7%	6,7%	6,5%
Líkamlegt ofbeldi	1,2%	5,2%	4,0%	5,8%	5,7%
Kynferðislegt ofbeldi	0,1%	1,3%	1,4%	2,0%	1,8%

Í töflu 11 kemur fram á hvaða tímamarki í sambandinu ofbeldið átti sér stað. Þær konur sem voru beittar ofbeldi af hendi núverandi eða fyrrverandi maka urðu helst fyrir því meðan á sambandinu stóð. Líkamlegt ofbeldi átti sér stað á meðan á sambandinu stóð hjá um 14% svarenda, en eftir að því lauk hjá um rúmlega 2% kvennanna og um 2% kvennanna kváðust bæði hafa verið beittar líkamlegu ofbeldi á meðan á sambandinu stóð og eftir að því lauk.

Kynferðislegt ofbeldi átti sér nær eingöngu stað meðan á sambandinu stóð hjá um 5% kvenna, eftir að því lauk hjá 0,6% kvenna og 0,3% kvenna urðu fyrir kynferðislegu ofbeldi bæði á meðan á sambandinu stóð og eftir að því lauk. Af þessu má ráða að í flestum tilfellum lýkur ofbeldinu við sambandsslit. Þó eru nokkrar konur sem bæði hafa verið beittar ofbeldi meðan á sambandinu stóð og einnig eftir að því lauk. Þetta er í samræmi við þekkingu á því að ofbeldi getur oft magnast upp í kringum skilnaði og sambandsslit.

Tafla 11. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir því hvenær ofbeldið átti sér stað í sambandinu

	Á meðan sambandi stóð	Eftir að sambandi lauk	Hvoru tveggja
Allt ofbeldi, ekki hótun	16,0%	2,6%	2,2%
Líkamlegt ofbeldi	13,9%	2,2%	2,1%
Kynferðislegt ofbeldi	4,9%	0,6%	0,3%

Konurnar voru einnig spurðar um tíðni ofbeldisatvika í nánu sambandi og eins og má sjá á töflu 12 var algengast að ofbeldið hafi átt sér stað að minnsta kosti einu sinni, en tæp 18% kvennanna sögðu líkamlegu ofbeldi þannig háttáð, og rúm 4% sögðu þetta eiga við um kynferðislegt ofbeldi. Mun færri konur greindu frá því að ofbeldið ætti sér stað svo oft sem 1-3 sinnum í mánuði, 1-3 í viku eða nær daglega.

Tafla 12. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi, eftir því hversu reglulega ofbeldi var beitt

	Að minnsta kosti einu sinni	1 - 3 sinnum í mánuði	1 - 3 sinnum í viku	Daglega eða næstum daglega
Allt ofbeldi, ekki hótun	18,8%	3,8%	1,4%	0,1%
Líkamlegt ofbeldi	17,3%	3,1%	1,1%	0,1%
Kynferðislegt ofbeldi	4,1%	1,2%	0,3%	0,0%

4.2 Staða kvennanna

Í þessum hluta er dregin upp mynd af stöðu kvennanna sem sögðust hafa verið beittar ofbeldi í nánum samböndum. Kannað var hvort tölfræðilega marktækur munur væri á félagslegri stöðu þessara kvenna og þeirra sem sögðust ekki hafa verið beittar ofbeldi. Greint var eftir búsetu, aldri, menntun, launuðu starfi, launatekjum, heimilistekjum og áfengis- og vímuefnaneyslu. Greiningarnar eiga annars vegar við um ofbeldi sem konurnar urðu fyrir frá 16 ára aldri og hins vegar um tíðni ofbeldis á síðastliðnum 12 mánuðum áður en könnunin var framkvæmd.

Í töflu 13 er birt hlutfall 18-80 ára kvenna í hverjum landshluta sem hefur orðið fyrir ofbeldi eftir 16 ára aldur í nánu sambandi. Lítil munur var á tíðni ofbeldis eftir landshlutum en Reykjanes sker sig þó úr með hæstu ofbeldistíðnina hvort sem konur hafa orðið fyrir því á æviskeiðinu eða á síðustu 12 mánuðum. Næsthæst er tíðni ofbeldis á höfuðborgarsvæðinu, á Norðurlandi eystra og Austurlandi. en Vestfirðir er sá landshluti þar sem ofbeldið er lægst. Munur á tíðni ofbeldis frá 16 ára aldri eftir búsetu var þó ekki tölfræðilega marktækur.

Sé litið til tíðni ofbeldis síðastliðna 12 mánuði eftir búsetu urðu tæplega 4% kvenna á Reykjanesi fyrir einhverri tegund ofbeldis, innan við 2% kvenna á Norðurlandi eystra og rúmlega 1% kvenna á höfuðborgarsvæðinu. Ekki var unnt að reikna út marktæknipróf vegna smæðar gagnasafnsins.

Tafla 13. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir búsetu.

	Höfuðborgar- svæðið (N=1292)		Reykjanes (N=112)		Vesturland (N=106)		Vestfirðir og Norðurland vestra (N=101)		Norðurland eystra og Austurland (N=259)		Suðurland (N=176)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi												
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	21,9%	282	23,2%	26	19,8%	21	12,0%	12	22,9%	59	21,1%	35
Síðustu 12 mánuði ^{ó^g}	1,2%	16	3,6%	4	0,0%	0	0,0%	0	1,9%	5	0,6%	1
Líkamlegt ofbeldi												
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	20,2%	260	22,3%	25	17,0%	18	10,0%	10	20,9%	54	19,5%	34
Síðustu 12 mánuði ^{ó^g}	1,2%	15	3,6%	4	0,0%	0	0,0%	0	1,6%	4	0,6%	1
Kynferðislegt ofbeldi												
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	6,3%	81	6,3%	7	5,7%	6	4,0%	4	6,6%	17	5,2%	9
Síðustu 12 mánuði ^{ó^g}	0,2%	2	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,4%	1	0,0%	0

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{ó^g} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Í töflu 14 sést hlutfall kvenna sem hefur orðið fyrir ofbeldi eftir aldri kvennanna. Það reyndist vera marktækur munur á ofbeldi eftir aldri kvennanna. Þannig höfðu um 24% kvennanna á aldrinum 25-64 ára orðið fyrir ofbeldi. Þetta er líka sá aldurshópur þar sem flestar kvennanna eru í hjúskap eða sambúð. Færri konur eða rúmlega 17% kvenna á aldrinum 18-24 ára og tæplega 11% kvenna á aldrinum 65-80 ára höfðu orðið fyrir ofbeldi í nánú sambandi einhvern tíma á lífsleiðinni. Þar sem eldri konurnar eru að líta til baka um lengri tíma en þær yngstu má vera að þær muni ekki eftir, geri lítið úr eða greini ekki frá öllu ofbeldi sem þær hafa orðið fyrir. Einnig er hugsanlegt að um kynslóðamun sé að ræða og að þær hafi síður orðið fyrir ofbeldi en yngri konurnar.

Þegar ofbeldi á undangengnum 12 mánuðum var greint eftir aldri kom í ljós að 1,7% kvenna á aldrinum 25-44 ára, 0,4% kvenna á aldrinum 45-64 ára og 0,4% kvenna á aldrinum 65-80 ára höfðu orðið fyrir ofbeldi af hendi maka eða kærasta. Ekki var unnt að reikna marktæktarpróf vegna smáðar hópsins.

Tafla 14. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir aldri.

	18-24 ára (N=247)		25-44 ára (N=826)		45-64 ára (N=711)		65-80 ára (N=257)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi								
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	17,4%	43	23,8%	197	23,8%	169	10,9%	28
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	3,6%	9	1,7%	14	0,4%	3	0,4%	1
Líkamlegt ofbeldi								
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	16,6%	41	21,9%	181	21,9%	156	9,7%	25
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	3,6%	9	1,6%	13	0,3%	2	0,4%	1
Kynferðislegt ofbeldi								
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	2,0%	5	7,4%	61	7,5%	53	2,3%	6
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	0,0%	0	0,2%	2	0,1%	1	0,0%	0

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Í töflu 15 er greint frá hlutfalli kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánú sambandi eftir núverandi hjúskaparstöðu kvennanna. Marktækur munur reyndist á hlutfalli kvenna sem hafa verið beittar ofbeldi í nánú sambandi yfir æviskeiðið eftir hjúskaparstöðu kvennanna. Hlutfallslega fleiri fráskildar en giftar konur og konur sem aldeil hafa gifst greindu frá því að þær hefðu verið beittar ofbeldi einhvern tíma frá því þær voru 16 ára. Um 17% kvenna sem voru giftar þegar rannsóknin fór fram höfðu orðið fyrir ofbeldi af hendi núverandi eða fyrrverandi maka á æviskeiðinu. Af konum sem voru fráskildar þegar rannsóknin fór fram höfðu nærri 52% orðið fyrir ofbeldi af hendi núverandi eða fyrrverandi maka á æviskeiðinu. Um 18% þeirra sem hvorki voru giftar né fráskildar höfðu orðið fyrir ofbeldi í nánú sambandi frá 16 ára aldri. Í þessum tölum kemur þó ekki fram hvort þær urðu fyrir ofbeldi í núverandi sambandi. Eins og áður hefur komið fram er líklegt að fleiri í hópi fráskildra kvenna greini frá ofbeldi þar sem ofbeldið hefur einmitt verið ein ástæðan fyrir skilnaði eða sambúðarslitum.

Sé litið til síðustu 12 mánaða má sjá að fráskildar konur voru stærsti hópur kvenna sem höfðu verið beittar ofbeldi (2,5%). Einungis mjög lítil hluti giftra kvenna (0,4%) höfðu verið beittar ofbeldi á síðustu 12 mánuðum, en rúmlega 2% kvenna sem aldrei hafa gifst höfðu verið beittar ofbeldi í nánú sambandi.

Tafla 15. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir hjúskaparstöðu.

	Gift (N=988)		Fráskilin (N=241)		Hvorki gift né fráskilin (N=811)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	16,8%	166	51,7%	125	18,0%	146
Síðustu 12 mánuði**	0,4%	4	2,5%	6	2,1%	17
Líkamlegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	15,7%	155	48,1%	116	16,3%	132
Síðustu 12 mánuði**	0,3%	3	2,5%	6	2,0%	16
Kynferðislegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	4,2%	41	17,8%	43	5,1%	41
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	0,1%	1	0,0%	0	0,2%	2

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Tafla 16 sýnir hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir hæsta menntunarstigi sem konurnar höfðu lokið. Ekki reyndist marktækur munur á ofbeldi í heild og líkamlegu ofbeldi eftir menntunarstigi en hlutfallslega færri konur með háskólapróf (4%) höfðu orðið fyrir kynferðislegu ofbeldi en konur með grunn- eða framhaldsskólapróf (7%). Ekki er ljóst hvað skýrir þennan mun.

Tafla 16. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir menntun.

	Grunnskólapróf (N=695)		Framhaldsskólapróf (N=648)		Háskólapróf (N=617)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	22,1%	154	22,4%	145	20,1%	124
Síðustu 12 mánuði	1,4%	10	1,9%	12	0,6%	4
Líkamlegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	20,0%	139	21,1%	137	18,5%	114
Síðustu 12 mánuði	1,4%	10	1,5%	10	0,6%	4
Kynferðislegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri*	7,4%	51	6,9%	45	3,9%	24
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	0,0%	0	0,5%	3	0,0%	0

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Í töflu 17 má sjá hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi eftir atvinnuþátttöku þeirra. Ekki reyndist marktækur á því hvort konur höfðu orðið fórnarlömb ofbeldis eftir atvinnustöðu þeirra.

Tafla 17. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðustu 12 mánuðum greint eftir atvinnuþátttöku.

	Í launuðu starfi á heimilinu eða utan heimilis (N=1504)		Ekki í launuðu starfi (N=531)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi				
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	21,8%	329	20,1%	107
Síðustu 12 mánuði	1,4%	21	1,1%	6
Líkamlegt ofbeldi				
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	20,3%	305	18,3%	97
Síðustu 12 mánuði	1,3%	20	0,9%	5
Kynferðislegt ofbeldi				
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	6,3%	94	5,8%	31
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	0,1%	2	0,2%	1

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Marktækt fleiri konur sem voru með tekjur undir 250 þúsund (2,1%) höfðu orðið fyrir ofbeldi á síðustu 12 mánuðum en tekjuhærri konur (0-1%) (tafla 18).

Tafla 18. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðasta ári greint eftir tekjum kvennanna

	Undir 250 þús. (N=926)		250 - 399 þús. (N=616)		400 þús. eða hærri (N=252)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	22,3%	206	23,1%	142	23,4%	59
Síðustu 12 mánuði*	2,1%	19	1,0%	6	0,0%	0
Líkamlegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	20,2%	187	21,6%	133	21,0%	53
Síðustu 12 mánuði	1,8%	17	1,0%	6	0,0%	0
Kynferðislegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	7,9%	73	5,9%	36	4,8%	12
Síðustu 12 mánuði ^{ó^g}	0,3%	3	0,0%	0	0,0%	0

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{ó^g} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Konur með lægri laun kunna að vera háðari maka sínum fjárhagslega og því erfiðara að verjast ofbeldinu eða slíta sambandinu.

Konurnar voru einnig spurðir um tekjur heimilisins. Marktækur munur reyndist á tíðni alls ofbeldis og líkamlegs ofbeldis eftir heimilistekjum. Hærra hlutfall kvenna þar sem heimilistekjur eru undir 250.000 höfðu orðið fyrir ofbeldi en þar sem heimilistekjur eru hærri. Hlutfall kvenna sem hafa verið beittar líkamlegu ofbeldi síðastliðið ár er einnig hæst þar sem heimilistekjur eru lágstar. (tafla 19).

Tafla 19. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri og á síðasta ári greint eftir heimilistekjum

	Undir 250		250-399 þús.				400-599 þús.		600-799 þús.		800 þús. eða hærri	
	(N=266)		(N=397)		(N=406)		(N=289)		(N=266)			
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>		
Allt ofbeldi												
Einhvern tíma frá 16 ára aldri**	30,5%	81	25,9%	103	23,2%	94	17,3%	50	18,0%	48		
Síðustu 12 mánuði ^{ó^g}	3,4%	9	1,3%	5	1,2%	5	0,3%	1	0,4%	1		
Líkamlegt ofbeldi												
Einhvern tíma frá 16 ára aldri**	26,3%	70	24,2%	96	21,4%	87	16,6%	48	15,8%	42		
Síðustu 12 mánuði ^{ó^g}	3,4%	9	1,0%	4	1,2%	5	0,3%	1	0,4%	1		
Kynferðislegt ofbeldi												
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	13,2%	35	8,1%	32	6,9%	28	3,1%	9	3,0%	8		
Síðustu 12 mánuði ^{ó^g}	0,4%	1	0,3%	1	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{ó^g} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Hér má velta fyrir sér hvort konur frá tekjulægri heimilum eigi erfiðara með að slíta sambandi og standa á eigin fótum fjárhagslega en tekjuhærri konurnar.

4.3 Síðasta ofbeldisatvik

Í könnuninni voru konurnar spurðar ýmissa spurninga sem tengjast síðasta ofbeldisatviki sem þær urðu fyrir. Þetta gefur mynd af því hvernig ofbeldið birtist í nánum samböndum. Í þessum hluta verður m.a. skoðað hvar síðasta ofbeldisatvik átti sér stað, hvaða áverka viðkomandi hlaut við atvikið, alvarleika þess og hvort þær hafi verið ófrískar við síðasta ofbeldisatvik.

Í töflu 20 kemur fram hvar síðasta ofbeldisatvik átti sér stað. Langflestar kvennanna, eða 68%, sögðu að síðasta ofbeldisatvik hefði gerst á heimili sínu eða út í garði við heimili sitt. Um 10% svarenda sögðu síðasta ofbeldisatvik hafa átt sér stað á heimili mannsins eða úti í garði við heimili hans og 6,5% svarenda sögðu á heimili annars eða í garði. Um 4% svarenda sögðu að síðasta ofbeldisatvik hefði gerst á bar/dansstað og rúmlega 2% að það hafi átt sér stað á götu eða í húsasundi. Samkvæmt þessu má áætla að heimilið og nærumhverfi sé sá staður sem konur eru í mestri hættu á að vera beittar ofbeldi sem er eðlilegt þar sem heimilið er sá staður þar sem fólk ver tíma sínum.

Tafla 20. Hvar síðasta ofbeldisatvik í nánu sambandi átti sér stað. Hlutfall sem svara

	Fjöldi svara	Hlutfall
Á heimili konunnar eða úti í garði við heimili hennar	299	67,8%
Heimili hans eða úti í garði við heimili hans	44	10,0%
Heimili annars eða garði	26	5,9%
Á götu, í húsasundi	10	2,3%
Í bíl/á bílastæði	12	2,7%
Á vinnustað	6	1,4%
Á bar, dansstað	17	3,9%
Á fáförnu svæði, útivistarsvæði, garði, tjaldstæði	6	1,4%
Í opinberri byggingu	1	0,2%
Skóla, háskóla, stúdentagarði	3	0,7%
Á hóteli eða í sumarbústað	6	1,4%
Annars staðar	11	2,5%
Alls	441	100%

Konurnar voru spurðar um alvarleika síðasta ofbeldisatviks (tafla 21). Um það bil 75% sögðu ofbeldið hafa verið mjög eða nokkuð alvarlegt.

Tafla 21. Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks að mati konunnar

	Fjöldi svara	Hlutfall
Mjög alvarlegt	167	38,3%
Nokkuð alvarlegt	164	37,6%
Ekki sérstaklega alvarlegt	105	24,1%
Alls	436	100%

Ofbeldi í nánum samböndum er mismunandi. Í töflu 22 hefur alvarleiki síðasta ofbeldisatviks verið greindur eftir því hvers konar ofbeldi er um að ræða.

Tafla 22. Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks að mati konunnar greindur eftir hvers konar ofbeldi var um að ræða

	Mjög alvarlegt	Nokkuð alvarlegt	Ekki sérstaklega	Alls	Fjöldi
			alvarlegt		
Hótun um líkamlegt mein	56,9%	34,0%	9,0%	100%	144
Einhverju hent á eftir viðkomandi eða barið með einhverju	43,5%	44,6%	12,0%	100%	92
Hrint, þrifið í, snúið upp á handlegg eða hárreytt	44,0%	34,2%	21,8%	100%	257
Slegið með flötum lófa, sparkað, bitið, barið með krepptum hnefa	48,7%	34,6%	16,7%	100%	156
Reynt að kyrkja, kæfa eða brenna	79,5%	20,5%	0,0%	100%	39
Hnífi eða byssu beitt eða hótad að beita	69,6%	26,1%	4,3%	100%	23
Annað líkamlegt ofbeldi, þó ekki kynferðislegt	58,5%	32,1%	9,4%	100%	53
Þvingun til samfara með ofbeldi eða hótun	59,4%	32,8%	7,8%	100%	64
Tilraun til samfara með ofbeldi eða hótun	46,4%	36,2%	17,4%	100%	69
Kynferðisleg snerting sem olli vanlíðan	48,5%	36,6%	14,9%	100%	101
Þvingað eða reynt að þvinga til kynlífs með öðrum	16,7%	83,3%	0,0%	100%	6
Annað kynferðislegt ofbeldi	44,4%	33,3%	22,2%	100%	9

Tafla 23 sýnir hvers konar áverkar hlutust af síðasta ofbeldisatviki. Rúmlega 58% sögðust hafa hlotið yfirborðsskrámur/skeinur, um 36% mar, tæplega 12% áverka á höfði eða heila og tæplega 11% skurðsár/brunasár og rúmlega 10% sögðust hafa beinbrotnað/nefbrotnað við síðasta ofbeldisatvik.

Tafla 23. Áverkar við síðasta ofbeldisatvik

	Fjöldi svara	Hlutfall
Yfirborðsskrámur/skeinur	102	58,3%
Skurðsár/brunasár/o.s.frv.	19	10,9%
Brákaðist	10	5,7%
Áverkar á höfði eða heila	17	9,7%
Beinbrot, nefbrot	20	11,4%
Innvortis meiðsl	4	2,3%
Missti fóstur	1	0,6%
Mar	63	36,0%
Annað	16	9,1%
Alls	252	144,0% ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Um 5% kvenna sem höfðu verið beittar ofbeldi í nánu sambandi áttu von á barni þegar síðasta ofbeldisatvik átti sér stað (tafla 24). Vert er að benda á þá staðreynd að í könnuninni voru konurnar einungis spurðar að því hvort þær hefðu verið ófrískar þegar síðasta ofbeldisatvik átti sér stað. Ekki kemur fram hvort konurnar voru ófrískar þegar um önnur tilvik var að ræða.

Tafla 24. Hlutfall kvenna sem voru ófrískar þegar atvikið átti sér stað

	Fjöldi svara	Hlutfall
Var ófrísk	21	4,8%
Var ekki ófrísk	418	95,2%
Alls	439	100%

Í töflu 25 kemur fram að flestar konurnar sem voru ófrískar þegar síðasta ofbeldisatvik átti sér stað nefndu líkamlegt ofbeldi, oftast að þeim hafi verið hrint, snúið upp á handlegg þeirra eða þær hárreyttar. Næst algengast var að þær hafi verið slegnar með flötum lófa, sparkað í þær eða þær barðar eða bitnar. Þá nefna nokkrar einnig kynferðislega snertingu sem olli þeim vanlíðan eða að þær hafi verið þvingaðar til samfara.

Tafla 25. Tegund ofbeldis sem konur sem voru ófrískar við síðasta ofbeldisatvik urðu fyrir

	Fjöldi svara	Hlutfall
Hótun um líkamlegt mein	7	35,0%
Einhverju hent á eftir viðkomandi eða barið með einhverju	6	30,0%
Hrint, þrifið í, snúið upp á handlegg eða hárreytt	13	65,0%
Slegið með flötum lófa, sparkað, bitið, barið með kr. hnefa	11	55,0%
Reynt að kyrkja, kæfa eða brenna	3	15,0%
Hnifi eða byssu beitt eða hótað að beita	1	5,0%
Annað líkamlegt ofbeldi, þó ekki kynferðislegt	4	20,0%
Þvingun til samfara með ofbeldi eða hótun	3	15,0%
Tilraun til samfara með ofbeldi eða hótun	5	25,0%
Kynferðisleg snerting sem olli vanlíðan	6	30,0%
Þvingað eða reynt að þvinga til kynlífs með öðrum	0	0,0%
Annað kynferðislegt ofbeldi	0	0,0%
Alls	59	295,0%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Nær helmingur kvennanna (48%) sem beittar voru ofbeldi í nánum samböndum töldu að árásarmaðurinn hefði verið undir áhrifum áfengis, um 7% töldu að hann hefði verið bæði undir áhrifum áfengis og lyfja eða annarra fíkniefna (tafla 26).

Tafla 26. Hlutfall kvenna sem hafði á tilfinningunni að ofbeldismaður væri undir áhrifum fíkniefna, lyfja eða áfengis þegar atvikið átti sér stað?

	Fjöldi svara	Hlutfall
Já, undir áhrifum áfengis	209	47,7%
Já, undir áhrifum fíkniefna eða lyfja	18	4,1%
Já, undir áhrifum áfengis og lyfjum eða annarra fíkniefna	31	7,1%
Hvorugt	180	41,1%
Alls	438	100%

Kannað var hvort konur mátu alvarleika síðasta ofbeldisatviks á mismunandi hátt eftir því hvort ofbeldismaðurinn var undir áhrifum vímugjafa eða ekki. Helmingur kvenna sem kvað ofbeldismanninn hafa verið undir áhrifum fíkniefna eða lyfja mat atvikið mjög alvarlegt. Hið sama átti við um 37% kvenna sem kváðu ofbeldismanninn hafa verið undir áhrifum áfengis og 38% kvenna sem voru á því að maðurinn hafi hvorki verið undir áhrifum áfengis né fíkniefna. En þó hlutfallslega fleiri konur sem voru á því að ofbeldismaðurinn hafi verið undir áhrifum fíkniefna hafi metið atvikið mjög alvarlegt en konur sem voru á því að hann hafi verið allsgáður, var þessi munur ekki tölfræðilega marktækur ($\chi^2(6)=2,813$; $p=0,832$). Þess vegna er ekki hægt að álykta að samband sé milli fíkniefnanotkunar ofbeldismanna og mati kvenna á alvarleika ofbeldis.

Konurnar voru spurðar hvort þær hefðu notað áfengi (8%) eða lyf (3%) eða hvoru tveggja (3,5%) til að komast yfir reynsluna af því að vera beittar ofbeldi (tafla 27).

Tafla 27. Hlutfall kvenna sem hefur einhvern tíma drukkið áfengi eða tekið lyf til að komast yfir þessa reynslu

	Fjöldi svara	Hlutfall
Já, drukkið áfengi	35	8,1%
Já, tekið lyf	13	3,0%
Já, drukkið áfengi og tekið lyf	15	3,5%
Nei	371	85,5%
Alls	434	100%

Í ljósi þess að ofbeldið er konunum mikið áfall sem veldur þeim líkamlegu og andlegu tjóni er athyglisvert að langfæstar þeirra grípa til þess að fá sér í glas eða taka lyf. Tæp 15% kvennanna hafa þó reynt slíkt.

4.3.1 *Leitað aðstoðar*

Þær konur sem urðu fyrir ofbeldi í nánú sambandi voru spurðar að því hvort þær hefðu leitað hjálpar eða sótt eftir stuðningi til t.d. fjölskyldu og vina eða þjónustustofnana eftir síðasta ofbeldisatvik.

Í töflu 28 kemur fram að tæplega 80% kvennanna sem urðu fyrir ofbeldi í nánú sambandi höfðu ekki samband við samtök og/eða stofnanir sem geta aðstoðað konur sem hafa orðið fyrir ofbeldi, eftir síðasta ofbeldisatvik.

Tafla 28. Hlutfall kvenna sem hafði samband við samtök og stofnanir, sem geta aðstoðað konur

	Fjöldi svara	Hlutfall
Kvennaathvarfið	28	6,4%
Stígamót	17	3,9%
Kvennaráðgjöf/Hlaðvarpi	2	0,5%
Neyðarmóttaka v/nauðgunar	0	0,0%
Félagsþjónusta sveitarfélaga	1	0,2%
Slysadeild	9	2,1%
Rauði krossinn	0	0,0%
Aðrir sem veitt geta ráðgjöf, s.s. lækna, sál	48	11,0%
Annað	10	2,3%
Hafði ekki samband við nein samtök	345	78,8%
Alls	461	105,0%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Um 6% kvennanna sögðust hafa haft samband við Kvennaathvarfið eftir síðasta ofbeldisatvik, um 4% við Stígamót og 2% slysadeild. Alls kváðust 11% kvennanna hafa haft samband við aðra sem geta veitt ráðgjöf.

Rúmlega helmingur kvennanna sagði vini eða nágranna frá því sem gerðist og rúmlega helmingur nánum fjölskyldumeðlimi. Um 18% sögðust hafa sagt sálfræðingi/geðlækni/félagsráðgjafa frá, um 13% öðrum fjölskyldumeðlimi og tæplega 7% lækni eða hjúkrunarfræðingi (tafla 29).

Tafla 29. Hlutfall kvenna sem hefur sagt einhverjum frá því sem gerðist að frátöldu því fólki sem þegar var búið að nefna

	Fjöldi svara	Hlutfall
Nánum fjölskyldumeðlimi	198	52,4%
Öðrum fjölskyldumeðlimi	50	13,2%
Vini/nágranna	196	51,9%
Vinnufélaga/yfirmanni/skólafélaga	12	3,2%
Presti eða starfsmanni trúfélags	8	2,1%
Lækni, hjúkrunarfræðingi	25	6,6%
Sálfræðingi, geðlækni, félagsráðgjafa	68	18,0%
Öðrum	6	1,6%
Ekkert að ofantöldu	73	19,3%
Alls	636	168,3%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Viðbrögð kvennanna við ofbeldinu voru misjöfn og sumar nýttu sér alla þá aðstoð sem þær gátu fengið en aðrar gerðu það ekki.

Tafla 30. Hlutfall kvenna sem hafði samband (eða ekki) við samtök og stofnanir eftir því hvort þær sögðu einnig öðrum frá.

	Fjöldi svara	Hlutfall
Hafði hvorki samband við samtök eða stofnanir né sagði öðrum frá	67	17,9%
Hafði ekki samband við samtök eða stofnanir en sagði öðrum frá	225	60,3%
Hafði samband við samtök eða stofnanir en sagði engum öðrum frá	4	1,1%
Hafði samband við samtök eða stofnanir og sagði einnig öðrum frá	77	20,6%
Alls	373	100%

Þá má sjá að 18% kvenna sem beittar hafa verið ofbeldi hafa hvorki haft sambandi við samtök eða stofnanir né sagt vinum eða fjölskyldu frá (tafla 30). Þær konur sem höfðu samband við samtök eða stofnanir voru spurðar að því hversu gagnleg samtökin eða aðilarnir hefðu verið. Langflestar sögðu samtökin eða aðilana hafa verið mjög eða að hluta til gagnlega (tafla 31).

Tafla 31. Gagnsemi samtakanna eða aðilanna að mati kvennanna

	Mjög gagnleg/að hluta til gagnleg	Alls ekki gagnleg	Fjöldi
Kvennaathvarfið	92,3%	7,7%	26
Stígamót	82,3%	17,6%	17
Slysavarðstofa/hjálparsími RKÍ	77,8%	22,2%	9
Önnur ráðgjöf	86,1%	13,9%	36

Af þessu má sjá að sú þjónusta sem er í boði nýtist ekki öllum konum og sumar þeirra leita líka eftir stuðningi vina og fjölskyldu. Það er eðlilegt að leita eftir stuðningi hjá fjölskyldu og svo virðist vera að fjölskylda og vinkonur veiti langmesta stuðninginn. Hins vegar vekur þetta upp spurningar um hvort þær stofnanir og þau samtök sem geta aðstoðað konur sem hafa verið beittar ofbeldi í nánum samböndum geti gert sig sýnilegri fyrir konur sem þurfa á þjónustu þeirra að halda. Þá má ekki horfa fram hjá því að um 18% kvennanna hafa hvorki leitað sér stuðnings eða aðstoðar hjá stofnunum, samtökum, fjölskyldu, vinum eða öðrum aðilum (tafla 31). Það má velta því fyrir sér hvort þessar konur þurfi ekki á einhverri aðstoð að halda og hvernig sé þá hægt að ná til þeirra.

4.3.2 Tilkynningar til lögreglu

Í þessum hluta er m.a. gerð grein fyrir því hversu algengt er að konurnar tilkynni ofbeldið til lögreglu, hvað lögreglan gerir og hversu ánægðar konurnar eru með hana.

Nær helmingur kvennanna sem urðu fyrir ofbeldi í nánú sambandi fannst síðasta ofbeldisatvik vera rangt en ekki refsivert athæfi (tafla 32). Um þriðjungur fannst það vera refsivert athæfi og tæplega 19% fannst það vera „bara eitthvað sem gerist“.

Tafla 32. Hlutfall kvenna sem fannst athæfið vera refsivert

	Fjöldi svara	Hlutfall
Athæfið var refsivert	139	32,5%
Athæfið var rangt, en ekki refsivert	209	48,8%
Athæfið var bara eitthvað sem gerðist	80	18,7%
Alls	428	100%

Hér á undan kom fram að tæplega 33% kvennanna töldu síðasta ofbeldisatvik refsivert. Hins vegar má sjá í töflu 33 að einungis 13% kvennanna sögðust hafa tilkynnt síðasta atvikið til lögreglunnar. Um 4% sögðust ekki hafa tilkynnt atvikið en að lögreglan hafi fengið upplýsingar um það á annan hátt. Um 83% sögðust ekki hafa tilkynnt um atvikið og að lögreglan hefði ekki fengið upplýsingar um það.

Tafla 33. Hlutfall kvenna sem tilkynnti atvikið til lögreglunnar

	Fjöldi svara	Hlutfall
Já, tilkynnti atvikið til lögreglu	54	13,1%
Nei, en lögreglan fékk upplýsingar um það á annan hátt	16	3,9%
Nei, og lögreglan fékk ekki upplýsingar um atvikið	343	83,1%
Alls	413	100%

Þær sem ekki tilkynntu atvikið til lögreglunnar voru spurðar um ástæðu þess (sjá töflu 34). Flestar (44%) sögðu að þeim hafi fundist það smávægilegt, ekki nógu alvarlegt eða hafi ekki hugsað út í það.

Tafla 34. Ástæður þess að konurnar tilkynntu atvikið ekki til lögreglu

	Fjöldi svara	Hlutfall
Ég tókst á við það sjálf/Sagði vinkonu eða vini frá því	67	20,5%
Smávægilegt/Ekki nógu alvarlegt/Hugsaði ekki út í það	144	44,0%
Hélt að lögreglan myndi ekki gera neitt	9	2,8%
Hélt að lögreglan gæti ekki gert neitt	1	0,3%
Af ótta við ofbeldismanninn/Af ótta við hefnd	24	7,3%
Skammarlegt/Vandræðalegt/Kenndi sjálfri mér um	31	9,5%
Vildi ekki að neinn vissi af þessu/Hélt þessu leyndu	24	7,3%
Vildi ekki að maðurinn yrði handt./Hef átt í útist. við lögr.	1	0,3%
Enginn hefði trúað mér	6	1,8%
Hluti af vinnunni/Fylgir vinnunni	1	0,3%
Tilkynnt til annars aðila	1	0,3%
Annað	41	12,5%
Alls	350	107,0%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Tæplega 10% kvennanna tilkynntu ekki atvikið þar sem þeim fannst það skammarlegt, vandræðalegt eða kenndu sjálfri sér um.

Þær sem tilkynntu síðasta ofbeldisatvik til lögreglunnar voru spurðar nánar út í það, þar á meðal hvað lögreglan hefði gert til að hjálpa þeim (tafla 35). Um 37% kvennanna sögðu að lögreglan hefði skrifað skýrslu, um 24% að hún hefði handtekið ofbeldismanninn (ofbeldismennina), 22% sögðu að lögreglan hefði ekki gert neitt og um 20% kvennanna greindu frá því að lögreglan hefði veitt honum (þeim) tiltal.

Tafla 35. Hlutfall svara við spurningunni um hvað lögreglan hafi gert til að hjálpa konunum

	Fjöldi svara	Hlutfall
Skrifaði skýrslu	15	36,6%
Handtók hann (þá)	10	24,4%
Veitti honum (þeim) tiltal	6	14,6%
Veitti mér vernd	0	0,0%
Hélt honum (þeim) frá mér	2	4,9%
Sá til þess að málið var rannsakað	2	4,9%
Veitti mér uppl. um mögul. mína skv. lögunum	4	9,8%
Annað	8	19,5%
Lögreglan gerði ekki neitt	9	22,0%
Alls	56	136,6%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Rúmlega helmingur kvennanna sagði að lögreglan hefði ekki átt að gera neitt annað en það sem hún gerði til að hjálpa sér (tafla 36). Um 17% kvennanna sögðu að lögreglan hefði getað

tekið frásögn sína af alvöru, hlustað eða stutt sig. Um 11% þeirra sögðu að lögreglan hefði getað kært eða handtekið manninn.

Tafla 36. Hlutfall svara við spurningunni um hvað lögreglan hefði átt að gera til að hjálpa konunum

	Fjöldi svara	Hlutfall
Útskýrt fyrir mér hvernig gangur málsins yrði	2	3,8%
Komið fyrir á staðinn	2	3,8%
Kært/handtekið hann	6	11,3%
Veitt honum tiltal	3	5,7%
Tekið frásögn mína af alvöru / hlustað/stutt mig	9	17,0%
Farið með hann/úrskurða nálgunarbann	4	7,5%
Vísað mér á Kvennaathvarf	2	3,8%
Veitt vernd/hjálpað mér við að yfirgefa húsið	4	7,5%
Farið með mig á sjúkrahús/til lækni	2	3,8%
Annað	5	9,4%
Nei, ekkert	29	54,7%
Alls	68	128,3%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Konurnar sem tilkynntu atvikið voru einnig spurðar að því hversu sáttar þær væru við það hvernig lögreglan hafi tekið á málinu (sjá töflu 37). Um 65% þeirra sögðust vera mjög sáttar eða sáttar við það hvernig lögreglan hafi tekið á málinu, en um 35% ósáttar eða mjög ósáttar.

Tafla 37. Hlutfall svara við spurningunni um hversu sáttar konurnar voru við hvernig lögreglan tók á málinu

	Fjöldi svara	Hlutfall
Mjög sátt	18	34,6%
Sátt	16	30,8%
Ósátt	5	9,6%
Mjög ósátt	13	25,0%
Alls	52	100%

4.3.3 Börn til staðar

Eins og hefur komið fram hér á undan er heimilið eða nærumhverfið sá staður sem mesta hættan er á að konurnar verði fyrir ofbeldi. Konurnar voru því spurðar hvort einhver börn hafi verið á heimilinu og orðið vitni að ofbeldisfullri hegðun makans. Hjá tæplega 75% svarenda bjuggu börn á heimilinu við síðasta ofbeldisatvik (tafla 38). Um 24% svarenda sem höfðu orðið fyrir ofbeldi í nánnum samböndum sögðust halda að börn hefðu orðið vitni að síðasta ofbeldisatviki en helmingur sagðist halda að svo hafi ekki verið.

Í rannsóknnum hefur komið fram að algengt sé að þögn ríki milli barna og mæðra um ofbeldið. Einnig að foreldrar hneigist til að vanmeta í hvaða mæli börnin séu til staðar eða verða vitni að því (Buckley o.fl., 2006; Hydén, 1998; McGee, 2000). Af þessum sökum verður að slá varnagla við svörnum um fjölda barna sem verða vitni að ofbeldinu.

Tafla 38. Hlutfall svara við spurningunni um hvort börn hafi búið á heimilinu sem urðu vitni að ofbeldisfullri hegðun makans

	Fjöldi svara	Hlutfall
Já, það held ég	91	23,8%
Nei, það held ég ekki	195	50,9%
Engin börn/Það bjuggu engin börn hjá mér á þessum tíma	97	25,3%
Alls	383	100%

Um 62% þeirra kvenna sem töldu að barn hefði orðið vitni að atvikinu mátu síðasta ofbeldisatvik sem mjög alvarlegt (tafla 39). Hugsanlegt er að konurnar telji ofbeldið alvarlegra einmitt vegna þess að börn eru til staðar. Athyglisvert er að ofbeldið virðist alvarlegra þegar börn eru á heimilinu en þegar þau eru fjarstödd.

Tafla 39. Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks að mati konunnar eftir því hvort barn hafi verið á staðnum eða ekki

	Barn á heimili og barn á staðnum	Barn á heimili en ekki á staðnum
Mjög alvarlegt	62,2%	30,7%
Nokkuð alvarlegt	32,2%	41,7%
Ekki sérstaklega alvarlegt	5,6%	27,6%
Alls	100%	100%
Fjöldi svarenda	90	192

Í töflu 40 má sjá greiningu á því hvort börn voru á staðnum við síðasta ofbeldisatvik eftir því hvort ofbeldismennirnir voru undir áhrifum eða allsgáðir.

Tafla 40. Áfengis-, fíkniefna- eða lyfjaneysla við síðasta ofbeldisatvik eftir því hvort barn hafi verið á staðnum

	Ofbeldismaður undir áhrifum	Ofbeldismaður allsgáður
Barn á heimili sem varð vitni að atviki	25,0%	22,4%
Barn á heimili en varð ekki vitni að atviki	52,8%	47,8%
Engin börn á heimilinu	22,2%	29,8%
Alls	100%	100%
Fjöldi svarenda	216	161

Þar kemur einnig fram að við síðasta ofbeldisatvik voru börn á 78% heimila þar sem ofbeldismaður var undir áhrifum þegar hann beitti konuna ofbeldi og í 25% tilfella var barn/börn á staðnum. Þá kom í ljós að í rúmlega 22% tilvika síðasta ofbeldisatviks voru ofbeldismennirnir allsgáðir og börn á staðnum

4.4 Staða ofbeldismannanna

Litlar upplýsingar eru til um karla sem beita konur ofbeldi í nánnum samböndum. Til að fá sem gleggsta mynd af geranda ofbeldis gegn konum í nánnum samböndum voru konurnar spurðar bæði um ofbeldi í sambandi við núverandi og fyrrverandi maka³.

Í þessum kafla verður dregin upp mynd af stöðu karla sem beita konur ofbeldi í nánu sambandi út frá svörum kvennanna um þann sem beitti þær ofbeldi. Ef um endurtekið ofbeldi var að ræða voru konurnar beðnar að svara með síðasta atvik í huga.

Tæplega 60% kvennanna, sem höfðu mátt þola ofbeldi, voru búnar að vera með núverandi maka í 21 ár eða meira og um 21% í 11-20 ár (tafla 41). Sambönd við fyrrverandi maka stóðu alla jafna mun styttra. Tæplega helmingur kvennanna (46%) voru með fyrrverandi eiginmanni, sambýlismanni eða kærasta í 1-5 ár og um 22% í 6-10 ár.

Tafla 41. Lengd sambands við núverandi/fyrrverandi maka

	Núverandi		Fyrrverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Minna en eitt ár	0	0,0%	29	8,1%
1-5 ár	12	13,8%	163	45,5%
6-10 ár	6	6,9%	78	21,8%
11-20 ár	18	20,7%	54	15,1%
21 ár eða meira	51	58,6%	34	9,5%
Alls	87	100%	358	100%

Þegar ofbeldi í nánnum samböndum var skoðað kom í ljós að í flestum tilvikum var ofbeldismaðurinn fyrrverandi maki. Þetta hlýtur að merkja að konurnar hafi komist út úr sambandinu við ofbeldismanninn. Miklu færri konur voru ennþá í nánu sambandi við maka sem beitti þær ofbeldi og er meirihluti þeirra búinn að vera lengi í sambandinu. Það er umhugsunarefni hvort þær hafa ekki treyst sér til eða viljað slíta sambandinu. En eins og áður hefur komið fram hafa um 13% kvennanna verið beittar ofbeldi af fyrrverandi maka og 4,3% af núverandi. Hér verður þó að hafa í huga að í einstaka tilfellum hefur aðeins verið um eitt atvik ofbeldis að ræða.

Tafla 42 birtir aldur ofbeldismannanna. Um 39% voru á aldrinum 45-59 ára og um 28% 60 ára og eldri. Um 21% fyrrverandi maka voru á aldrinum 25-44 ára, 25% á aldrinum 34-44 ára og 15% voru 60 ára og eldri. Flestir bæði fyrrverandi (34%) og núverandi (40%) makar voru á aldrinum 45-59 ára. Það er eðlilegt að fyrrverandi makar séu yngri en núverandi, þar sem langur tími getur verið liðinn frá því ofbeldið átti sér stað.

³ Eiginmanni, sambýlismanni eða kærasta.

Tafla 42. Aldur núverandi/fyrirverandi maka

	Núverandi		Fyrirverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
18 - 24 ára	5	5,7%	20	5,6%
25 - 34 ára	10	11,5%	73	20,6%
34 - 44 ára	14	16,1%	88	24,8%
45 - 59 ára	34	39,1%	120	33,8%
60 ára og eldri	24	27,6%	54	15,2%
Alls	87	100%	355	100%

Konurnar voru spurðar um stöðu karlanna á vinnumarkaði sem beittu þær ofbeldi (tafla 43). Um 82% fyrirverandi maka voru í launuðu starfi utan heimilis og 77% núverandi maka. Hér er vert að hafa í huga að þátttakendur í rannsókninni voru á aldrinum 18-80 ára. Makar þeirra voru á svipuðum aldri. Þannig voru nærri 28% núverandi maka komnir yfir 60 ára aldur og gætu því verið komnir á eftirlaun.

Tafla 43. Er núverandi/var fyrri maki þinn í launuðu starfi á heimilinu eða utan heimilisins?

	Núverandi		Fyrirverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Já, á heimilinu	4	4,6%	13	3,6%
Já, utan heimilis	67	77,0%	297	81,8%
Já, bæði á heimilinu og utan þess	0	0,0%	7	1,9%
Hann er/var ekki í launuðu starfi	16	18,4%	46	12,7%
Alls	87	100%	363	100%

Konurnar voru spurðar nánar út í tekjur karlanna (tafla 44). Um 36% núverandi maka höfðu aðrar tekjur en atvinnutekjur en hið sama átti við um 15% fyrirverandi maka. Hluti þessara karla er trúlega með eftirlaun eða lífeyri.

Tafla 44. Hafði hann aðrar tekjur? (t.d. atvinnuleysisbætur, greiðslur frá almannatryggingum eða lífeyrissjóði, fjárhagsaðstoð sveitarfélags, barnabætur, leigutekjur eða fjármagnstekjur) Hlutfall sem svarar

	Núverandi		Fyrrverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Já, hann hafði aðrar tekjur	31	35,6%	52	14,7%
Nei, hann hafði ekki aðrar tekjur	56	64,4%	301	85,3%
Alls	87	100%	353	100%

Um 65% kvennanna sögðu að þær hefðu ekki haft áhrif á það hvernig tekjur fyrrverandi maka voru notaðar. Hins vegar sögðust um 77% hafa áhrif á það hvernig tekjur núverandi maka væru notaðar (tafla 45). Þetta bendir til þess að ráðstöfun tekna hafi verið eitt af ágreiningsefnum í fyrri sambúð en að það sé ekki í núverandi sambandi.

Tafla 45. Hefur þú/hafðir þú einhver áhrif á það hvernig tekjur eiginmanns/sambýlismanns/kærasta þíns eru/voru notaðar? Hlutfall sem svarar

	Núverandi		Fyrrverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Já	59	76,6%	110	35,5%
Nei	18	23,4%	200	64,5%
Alls	77	100%	310	100%

Samkvæmt upplýsingum kvennanna um ofbeldismennina voru um 55% núverandi maka með framhaldsskólapróf og um 19% með sérskóla- og háskólapróf. Um 47% fyrrverandi maka voru með grunnskólapróf eða minni menntun, 41% var með framhaldsskólapróf og um 11% með sérskóla- og háskólapróf (tafla 46). Því má einnig velta fyrir sér hvort það sé slæm staða kvennanna sem gerir það að verkum að þær slíta ekki sambandinu við núverandi maka sem beita þær ofbeldi eða sterk staða karlanna sem gerir það að verkum að þær treysta sér ekki til þess. En menntunarstig núverandi eiginmanns/sambýlismanns er hærra en þess fyrrverandi.

Tafla 46. Menntun núverandi/fyrirverandi eiginmanns/sambýlismanns/kærasta (meðan á sambandinu stóð)

	Núverandi		Fyrirverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Grunnskólapróf eða minna	23	26,1%	171	47,4%
Framhaldsskólapróf	48	54,5%	148	41,1%
Sérskóla- og háskólapróf	17	19,3%	38	10,5%
Önnur menntun	0	0,0%	4	1,1%
Alls	88	100%	361	100%

Konurnar voru spurður út í áfengisneyslu karlanna (tafla 47). Svo hátt hlutfall sem 28% núverandi maka drukku ekki áfengi á móti um 5% fyrirverandi maka. Fyrirverandi makar drukku því frekar áfengi og urðu mun oftari ölváðir. Um tveir þriðju hlutar þeirra urðu drukknir nokkrum sinnum í mánuði eða oftari borið saman við að 21% núverandi maka.

Tafla 47. Hversu oft drekkur núverandi/drakk fyrirverandi eiginmaður/sambýlismaður/kærasti svo mikið að hann verður/varð drukkin?

	Núverandi		Fyrirverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Hann drakk aldrei	24	27,6%	20	5,6%
Hann drakk, en varð aldrei drukkin	13	14,9%	23	6,4%
Varð drukkin nokkrum sinnum á ári	29	33,3%	83	23,2%
Varð drukkin nokkrum sinnum í mánuði	12	13,8%	115	32,2%
Varð drukkin einu sinni til tvisvar í viku	5	5,7%	98	27,5%
Varð drukkin daglega, næstum daglega	1	1,1%	17	4,8%
Drakk mikið áður fyrr, en hætti	3	3,4%	1	0,3%
Alls	87	100%	357	100%

Athygli vekur að nær 28% núverandi maka drekkur aldrei en í nýlegri rannsókn má sjá að hlutfall íslenskra karla sem drekka aldrei áfengi er 11% (Mäkelä, Gmel, Grittner, Kuendig, Kuntsche, Bloomfield, & Room, 2006).

Ljóst er að fyrirverandi makar urðu oftari drukknir en núverandi makar. Það er því eðlilegt að álykta sem svo að áfengisneysla sé þáttur sem tengist ofbeldinu. Ekki er vitað hvort fyrirverandi makar hafi hætt að drekka eða aldrei drukkið áfengi. Eins og áður hefur komið fram (tafla 27) telja 60% kvennanna sem beittar hafa verið ofbeldi að ofbeldismaðurinn hafi verið undir áhrifum áfengis, eða fíkniefna/lyfja eða hvoru tveggja við síðasta ofbeldisatvik. Það má því velta fyrir sér í hve miklu mæli ofbeldið tengist neyslu ofbeldismanns í þau skipti sem hann beitti ofbeldi. Í það minnsta má áætla að hér sé um stóran áhættuþátt að ræða.

Konurnar voru spurðar um fíkniefnaneyslu núverandi og fyrirverandi maka. Um 26% fyrirverandi maka neyttu einhvern tíma fíkniefna en hið sama átti við um 3% núverandi maka

(tafla 48). Fyrrverandi makar neyttu einnig fíkniefni í meira mæli en núverandi. Fyrrverandi makar notuðu því bæði fíkniefni og áfengi í miklu meira mæli en núverandi makar.

Tafla 48. Neytir/neytti hann nokkurn tíma fíkniefna?

	Núverandi		Fyrrverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Já	3	3,4%	89	26,3%
Nei	84	96,6%	249	73,7%
Alls	87	100%	338	100%

Um 17% kvennanna sögðu að fyrrverandi eiginmaður/sambýlismaður/kærasti hafi beitt aðra í fjölskyldunni en konuna sjálfa ofbeldi en tæplega 4% þeirra sem voru beittar ofbeldi af hendi núverandi maka sögðu hann hafa gert slíkt (tafla 49). Hugsanlega á þessi hópur erfitt með tilfinningaleg samskipti, ekki bara við maka sinn heldur einnig nánustu fjölskyldu og notar ofbeldi til að takast á við ágreining.

Tafla 49. Hefur hann nokkurn tíma beitt aðra í fjölskyldunni en þig líkamlegu ofbeldi? Hlutfall sem svarar

	Núverandi		Fyrrverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Já	3	3,6%	59	17,3%
Nei	81	96,4%	282	82,7%
Alls	84	100%	341	100%

Tafla 50 sýnir að tæplega 36% fyrrverandi maka höfðu ekki einungis beitt konur sínar ofbeldi heldur einnig aðra úti í samfélaginu.

Tafla 50. Beitti hann nokkurn tíma einhvern utan fjölskyldunnar líkamlegu ofbeldi, t.d. á bar, í vinnunni, eða fyrri maka? Hlutfall sem svarar

	Núverandi		Fyrrverandi	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Já	18	3,6%	116	35,7%
Nei	60	96,4%	209	64,3%
Alls	78	100%	325	100%

Það að nær 36% fyrrverandi maka hafi einnig beitt aðra ofbeldi en konu sína hlýtur að merkja að ofbeldið er ekki eingöngu bundið við konuna sem ofbeldismennirnir hafa verið í nánú sambandi við. Lítil stjórn á reiði og hvatvís viðbrögð sem brjótast út í ofbeldi virðast því einkenna ofbeldismennina, ekki bara á heimlinu heldur einnig utan þess svo sem á bar eða ef til vill á vinnustað (tafla 50). Tæp 4% núverandi maka höfðu beitt aðra utan fjölskyldunnar ofbeldi, sem bendir til að konurnar hafi ef til vill losað sig við „verstu“ ofbeldismennina.

Þær konur sem höfðu orðið fyrir ofbeldi í nánú sambandi voru spurðar nokkurra spurninga sem tengjast sambandi þeirra við núverandi eða fyrrverandi maka og hegðun hans (sjá töflu 51). Athygli vekur að í öllum tilvikum sögðu fleiri konur þessi atriði eiga við um fyrrverandi en núverandi maka.

Tafla 51. Hlutfall kvennanna sem höfðu orðið fyrir ofbeldi af núverandi eða fyrrverandi maka og töldu að eftirtaldir þættir eigi við um hann

	Á stundum, oft eða alltaf við um núverandi maka		Átti stundum, oft eða alltaf við um fyrrverandi maka	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Reiðist/hafi reiðst ef þú talar/talaðir við aðra karlmenn?	31	36,0%	80	70,8%
Reyni/hafi reynt að hindra samskipti þín við fjölskyldu og vini?	14	16,3%	63	57,3%
Elti/hafi elt þig eða fylgist/fylgst með hvert þú ferð/fórst á þann hátt sem þér finnst/fannst vera eins og eftirlit eða ógnvekjandi?	16	18,6%	39	35,1%
Uppnefni/hafi uppnefnt þig, móðgi/móðgað þig eða hagi/hagað sér þannig að þú verðir/varst leið eða það vekur/vakti með þér vanlíðan?	41	47,4%	90	79,6%
Skemmi/hafi skemmt eða eyðileggi/hafi eyðilagt persónulegar eigur þínar?	6	7,0%	35	31,0%
Gruni/hafi grunað þig sífellt um að halda framhjá?	18	20,9%	56	49,6%
Krefjst/hafi krafist þess að fá að vita með hverjum þú sért og hvar þú sért öllum stundum?	28	32,6%	58	52,3%
Hafi unnið börnum þínum mein eða hóttað því?	2	2,4%	12	11,4%
Hafi unnið einhverjum sem þér þykir vænt um mein eða hóttað því?	4	4,7%	19	17,3%
Hafi hóttað að drepa þig?	6	7,0%	21	19,3%
Hafi hóttað að fyrirfara sér?	23	26,7%	40	35,7%
Hafi hóttað að vinna þér eða börnum þínum mein, ef þú yfirgæfir hann?	5	5,8%	17	16,0%

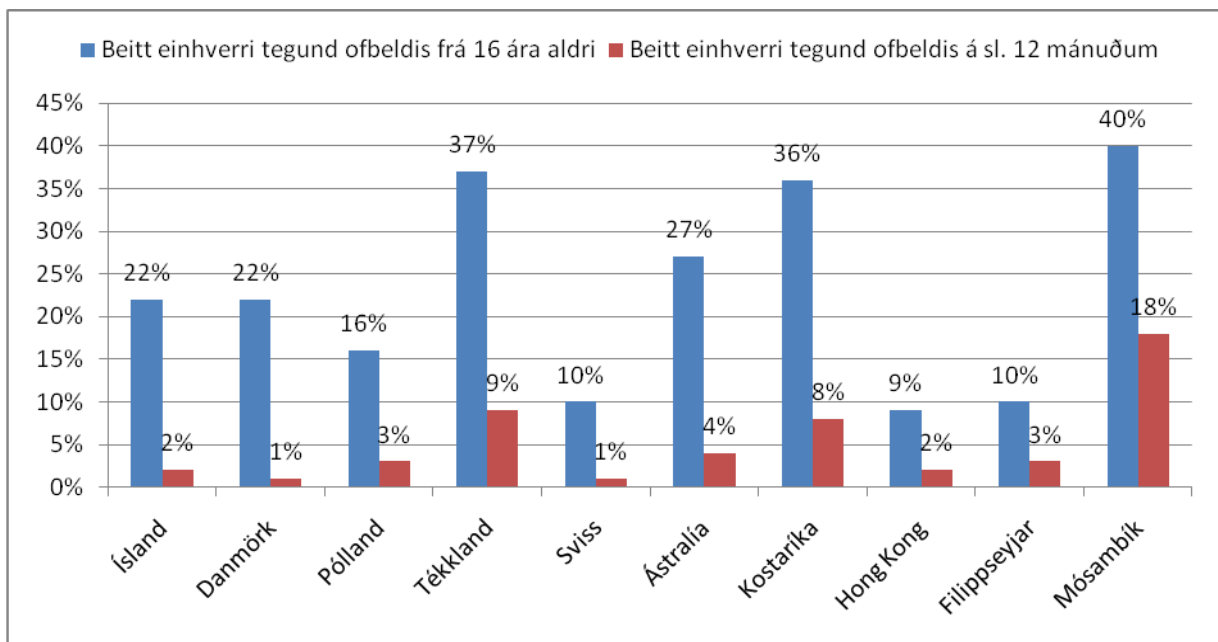
Um 80% kvennanna sögðu að fyrrverandi maki hafi uppnefnt sig, móðgað eða hagað sér þannig að þær hafi orðið leiðar eða það hafi vakið með þeim vanlíðan. Tæplega helmingur svarenda sögðu þetta eiga við um núverandi maka. Næst algengast var að konurnar nefndu að fyrrverandi maki (71%) hefði reiðst þegar hún talaði við aðra karlmenn samanborið við 36% núverandi maka, sambúðaraðila eða kærasta. Þá nefna konurnar að fyrrverandi maki hafi reynt að hindra samskipti við fjölskyldu og vini (57%) en í 16% tilfella hjá núverandi maka (tafla 51).

4.5 Samanburður við önnur lönd

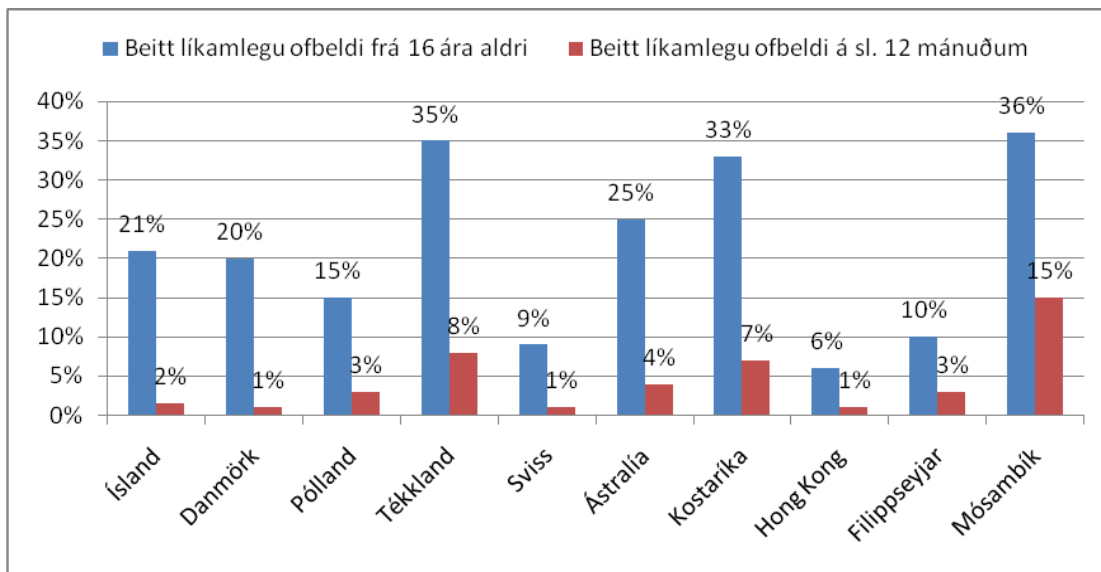
Hér verða niðurstöður íslensku könnunarinnar bornar saman við niðurstöður úr fjölþjóðarannsókninni sem gerð var af Johnson og fleirum (2008). Í skýringamyndunum eru niðurstöður frá Íslandi og Danmörku settar hlið við hlið til að auðveldara sé að bera saman ofbeldi í þessum tveimur löndum. Samanborið við hin þáttökulöndin í fjölþjóðarannsókninni eru Ísland og Danmörk líkust hvað varðar menningu, lífskjör og stöðu kvenna.

Mynd 1 sýnir að sambærilegt hlutfall íslenskra og danskra kvenna (22%) hafði verið beitt einhverri tegund ofbeldis frá 16 ára aldri. Hins vegar er hlutfall kvenna sem hefur verið beitt einhverri tegund ofbeldis undanfarið ár 2% á Íslandi samanborðið við 1% í Danmörku.

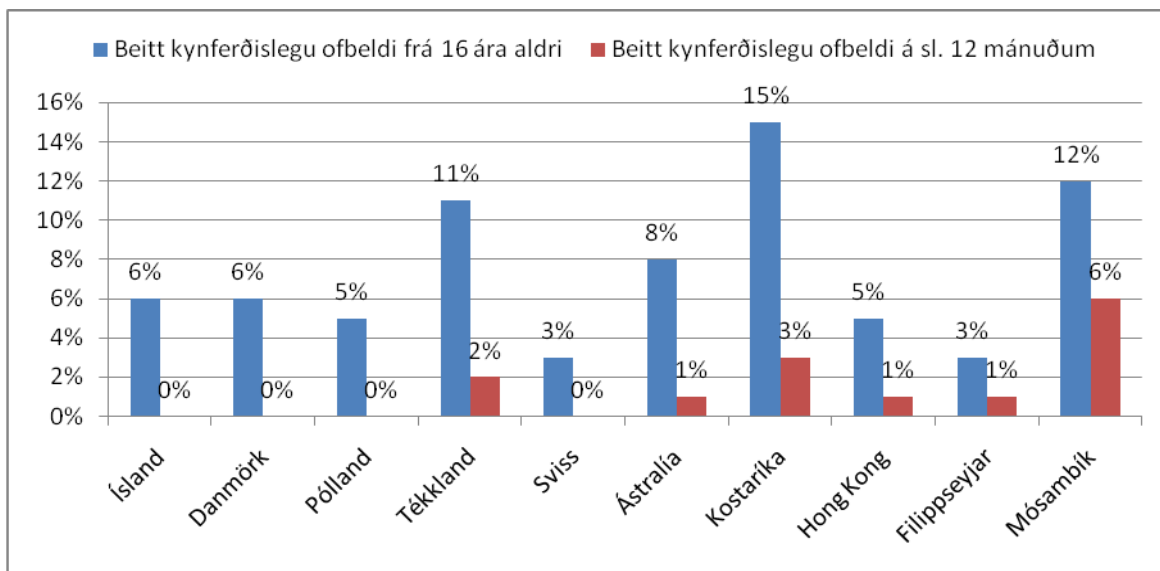
Mynd 1. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi – yfir ævina og síðastliðna 12 mánuði

Öllu fleiri íslenskar konur (21%) en danskar (20%) höfðu verið beittar líkamlegu ofbeldi einhvern tíma frá 16 ára aldri (mynd 2).

Mynd 2. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir líkamlegu ofbeldi í nánu sambandi – yfir ævina og síðastliðna 12 mánuði

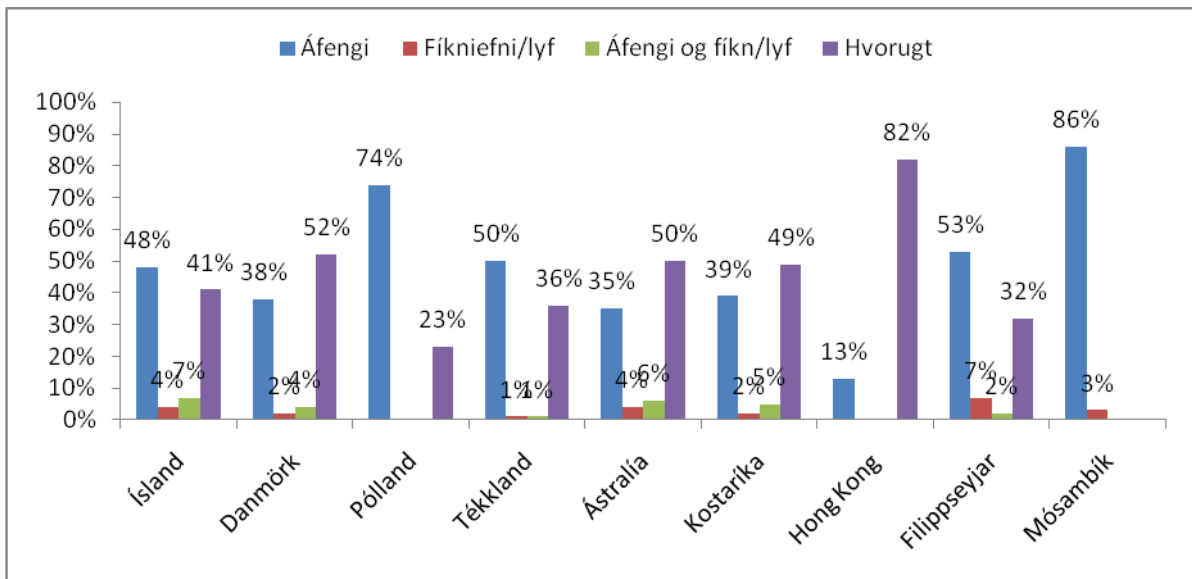
Alls höfðu 6 % íslenskra og danskra kvenna verið beittar kynferðislegu ofbeldi einhvern tíma frá 16 ára aldri en í báðum löndum var hlutfall kvenna sem beittar voru kynferðislegu ofbeldi á undangengnum 12 mánuðum innan við 1 % (mynd 3).

Mynd 3. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir kynferðislegu ofbeldi í nánu sambandi – yfir ævina og síðastliðna 12 mánuði

Spurt var hvort konurnar teldu að ofbeldismennirnir hefðu verið undið áhrifum áfengis, fíkniefna, lyfja eða alls þessa við síðasta ofbeldisatvik.

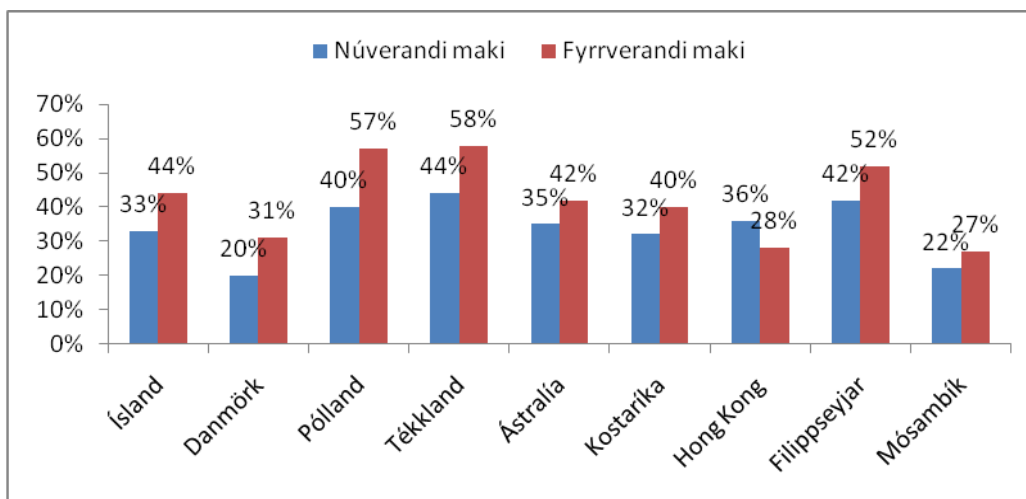
Eins og sjá má á mynd 4 var ofbeldismaðurinn undir áhrifum áfengis í 48% tilvika á Íslandi en 38% tilvika í Danmörku.

Mynd 4. Hlutfall kvenna sem kváðu ofbeldismann hafa verið undir áhrifum áfengis eða vímuefna

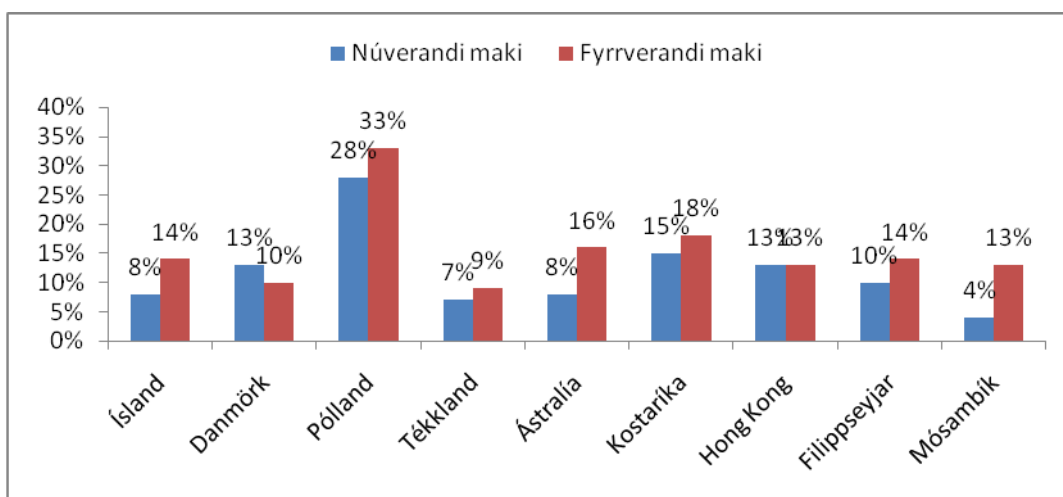
Hlutfall kvenna sem höfðu orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi og hlotið af því líkamlegt mein var greint eftir því hvort um núverandi eða fyrrverandi maka var að ræða.

Í öllum löndum utan Hong Kong var herra hlutfall kvenna sem hafði orðið fyrir ofbeldi af hendi fyrrverandi maka en núverandi. Hlutfall íslenskra kvenna sem hafði verið unnið líkamlegt mein af hendi bæði núverandi og fyrrverandi maka var mun herra en danskra kvenna. En 33% íslenskra kvenna hafði verið unnið líkamlegt mein af núverandi maka samanborið 20% danskra kvenna og 44% íslenskra kvenna hafði verið unnið líkamlegt mein af hendi fyrrverandi maka samanborið við 31% danskra kvenna (mynd 5).

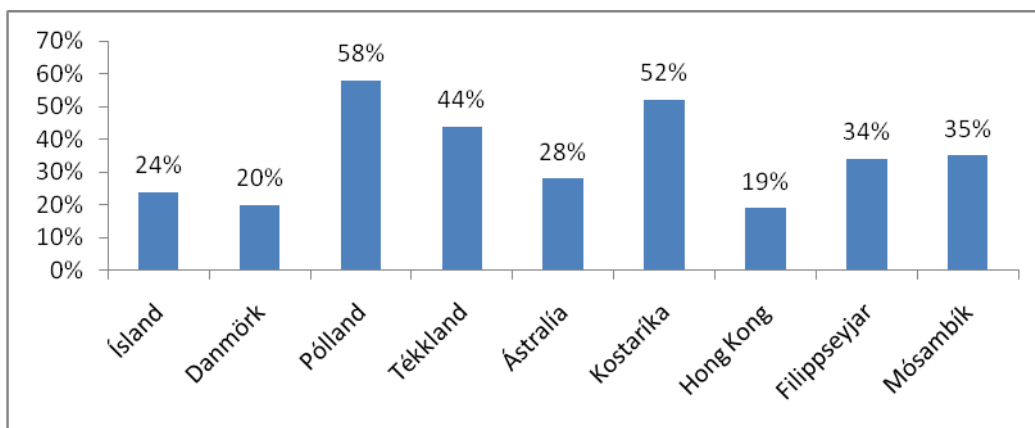
Mynd 5. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánu sambandi sem var unnið líkamlegt mein

Á Íslandi var algengara að ofbeldistilvik af hendi fyrirverandi maka (14%) en núverandi maka (8%) væri tilkynnt til lögreglu, sem er í samræmi við það sem þekktist alls staðar utan Danmerkur, þar sem algengara er að ofbeldi núverandi maka (13%) hafi verið tilkynnt til lögreglu en ofbeldi af hendi fyrirverandi maka (10%) (mynd 6). Danskar konur virðast því enn meðvitaðri en aðrar um mikilvægi þess að tilkynna ofbeldi til lögreglunnar og gæti það einnig bent til að það væri þeirra leið til að losa sig út úr ofbeldissambandinu.

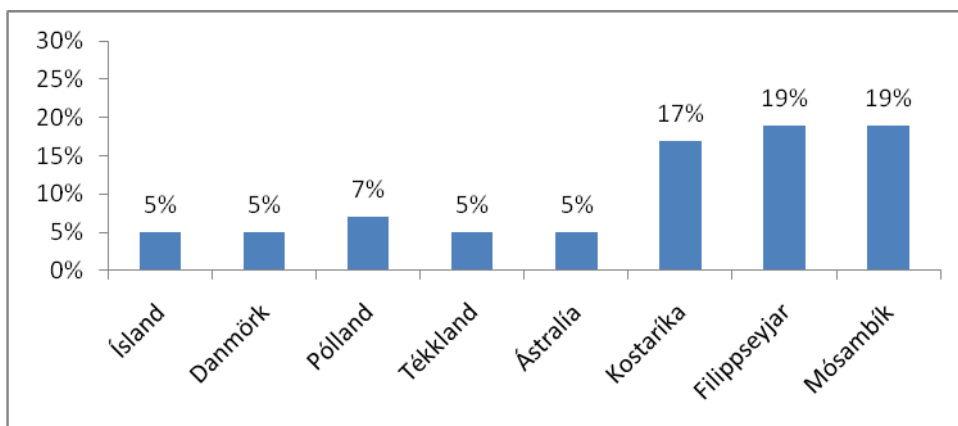
Mynd 6. Hlutfall kvenna sem tilkynntu atvikið til lögreglunnar

Það var algengara á Íslandi (24%) en í Danmörku (20%) (og í Hong Kong) að börn hefðu orðið vitni að ofbeldisfullri hegðun af hendi fyrirverandi maka (sambylismanns). Þetta hlutfall er lægra en í hinum löndunum (utan Hong Kong) sem tóku þátt í rannsókninni (mynd 7).

Mynd 7. Hlutfall kvenna sem sögðu að börn hafi búið á heimilinu sem urðu vitni að ofbeldisfullri hegðun (fyrirverandi) eiginmanns/sambýlismanns/kærasta

Sama hlutfall kvenna voru ófrískar við síðasta ofbeldisatvik á Íslandi og í Danmörku (5%) (einnig Tékklandi og Ástralíu).

Mynd 8. Hlutfall kvenna sem voru ófrískar við síðasta ofbeldisatvik

Hlutfallið var örlítið hærra í Póllandi (7%) en 3-4 sinnum hærra í Kostaríku (17%) sem og á Filippseyjum og Mósambík (19%) (mynd 8).

5 Umfang, eðli og afleiðingar ofbeldis gegn konum eftir tengslum við ofbeldismanninn

Í þessum kafla er greint frá umfangi, eðli og afleiðingum ofbeldis eftir tengslum þeirra við ofbeldismanninn. Hér er því bæði um að ræða ofbeldi sem konur verða fyrir af hendi núverandi eða fyrrverandi maka og ofbeldi af hendi kunnugra eða ókunnugra karlmannna. Í fyrsta hluta er greint frá umfangi ofbeldisins, þá verður fjallað um síðasta ofbeldisatvik, hvert konurnar leita sér aðstoðar og aðkomu lögreglu. Að lokum eru niðurstöður um ofbeldi sem konur eru beittar af hendi annarra en maka bornar saman við sömu upplýsingar úr alþjóðlegu IVAWS könnuninni. Hér eftir er ofbeldi sem konur voru beittar af hendi annarra en núverandi eða fyrrverandi maka nefnt ofbeldi ekki í nánnum samböndum.

5.1 Umfang

Hér á undan hefur verið fjallað um ofbeldi gegn konum í nánnum samböndum en tæplega 10% kvenna hafa bæði verið beittar ofbeldi í nánnum samböndum og af öðrum körlum en þeim sem þær hafa verið í nánnu sambandi við.

Tafla 52. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi bæði í nánnum samböndum og ekki

	%	Vikmörk
Allt ofbeldi, kynferðislegt og líkamlegt (sp. 1-12)	9,8%	+/-1,3%
Allt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-12)	9,8%	+/-1,3%
Líkamlegt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-7)	3,8%	+/-0,8%
Kynferðislegt ofbeldi (sp. 8-12)	2,6%	+/-0,7%
Nauðgun eða tilraun til nauðgunar (sp. 8 og 9)	1,2%	+/-0,5%

Það er því ljóst að stundum er um sömu konurnar að ræða sem hafa verið beittar ofbeldi bæði í nánnu sambandi og ekki. Í töflu 53 hefur ofbeldið verið greint eftir tengslum við ofbeldismanninn.

Tafla 53. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi eftir tengslum við ofbeldismanninn

	Allt ofbeldi, hótun meðtalin	Allt ofbeldi, ekki hótun	Líkamlegt ofbeldi	Kynferðislegt ofbeldi	Þar af nauðgun eða tilraun til nauðgunar
Vinur, kunningi, yfirmaður eða vinnufélagi	13,5%	12,8%	3,3%	10,7%	4,5%
Fjölskyldumeðlimur, annar en maki	4,9%	4,9%	3,5%	1,7%	0,6%
Skjólstæðingur eða einhver annar sem konan þekkir	4,6%	4,3%	1,3%	3,1%	1,3%
Ókunnugur	14,3%	13,0%	6,3%	8,0%	3,7%
Núverandi maki (eiginmaður/sambýlismaður/kærasti)	4,5%	4,3%	3,9%	0,6%	0,5%
Fyrirv. maki (eiginmaður/sambýlismaður/kærasti)	18,7%	17,8%	16,3%	5,6%	4,2%

Eins og áður hefur komið fram er konum hættast við ofbeldi af hendi fyrirverandi maka (19%). Aftur á móti var einnig algengt að konur væru beittar ofbeldi af hendi vina, kunningja, yfirmanna eða vinnufélaga (14%) og ókunnugra (14%). Konurnar greindu hins vegar frá því að það voru oftast karlar sem þær þekktu sem beittu þær kynferðislegu ofbeldi.

Þetta sama mynstur kemur fram í töflu 54 og 55 en þar er borið saman hlutfall þeirra kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánnum samböndum og þeirra sem hafa verið beittar ofbeldi af öðrum en núverandi eða fyrirverandi maka.

Tafla 54. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánnum og ekki nánnum samböndum um ævina

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	%	Vikmörk	%	Vikmörk
Allt ofbeldi, kynferðislegt og líkamlegt (sp. 1-12)	29,3%	+/-2,0%	22,4%	+/-1,8%
Allt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-12)	28,1%	+/-2,0%	21,4%	+/-1,8%
Líkamlegt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-7)	13,2%	+/-1,5%	19,7%	+/-1,7%
Kynferðislegt ofbeldi (sp. 8-12)	20,5%	+/-1,8%	6,1%	+/-1,0%
Nauðgun eða tilraun til nauðgunar (sp. 8 og 9)	9,7%	+/-1,3%	4,6%	+/-0,9%

Tafla 55. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi í nánum og ekki nánum samböndum á sl. 12 mánuðum

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	%	Vikmörk	%	Vikmörk
Allt ofbeldi, kynferðislegt og líkamlegt (sp. 1-12)	2,4%	+/-0,7%	1,6%	+/-0,5%
Allt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-12)	2,2%	+/-0,6%	1,3%	+/-0,5%
Líkamlegt ofbeldi, ekki hótun (sp. 2-7)	1,0%	+/-0,4%	1,2%	+/-0,5%
Kynferðislegt ofbeldi (sp. 8-12)	1,4%	+/-0,5%	0,1%	+/-0,1%
Nauðgun eða tilraun til nauðgunar (sp. 8 og 9)	0,3%	+/-0,2%	0,0%	+/-0,0%

Eins og áður hefur verið getið eru hóparnir tveir þó ekki óháðir því í sumum tilvikum var sama konan beitt ofbeldi í nánu sambandi og ekki nánu sambandi. Vikmörkin gefa til kynna hvort tölfræðilega marktækur munur er á hlutfalli ofbeldis í hópunum tveimur. Ef vikmörkin skarast ekki er tölfræðilega marktækur munur á þeim sem urðu fyrir ofbeldi í nánum samböndum og þeim sem urðu fyrir ofbeldi af hendi annarra en maka. Sé litið til ofbeldis sem konur hafa verið beittar um ævina er marktækur munur á umfangi alls ofbeldis, líkamlegs ofbeldis, kynferðislegs ofbeldis og nauðgunar eftir því hvort ofbeldið átti sér stað í nánu eða ekki í nánu sambandi. Hlutfallslega fleiri konur hafa verið beittar ofbeldi af hendi manns sem þær áttu ekki í nánu sambandi við en af hendi núverandi eða fyrrverandi maka. Ekki reyndist munur á umfangi ofbeldis á síðustu 12 mánuðum eftir sambandi kvennanna við ofbeldismanninn, ef frá er talið kynferðislegt ofbeldi. Meiri líkur eru á að konur hafi verið beittar kynferðislegu ofbeldi á síðustu 12 mánuðum af hendi manns sem þær áttu ekki í nánu sambandi við en af hendi núverandi eða fyrrverandi maka.

5.2 Síðasta ofbeldisatvik

Konurnar voru spurðar sérstaklega út í síðasta ofbeldisatvik. Niðurstöður í töflu 56 sýna að þrátt fyrir að ofbeldi ekki í nánu sambandi hafi oftar en ekki átt sér stað á heimili kvennanna (eða garði) (23%) er hlutfallið mun lægra en þegar um náíð samband var að ræða. Aðrir staðir sem algengt var að konurnar nefndu voru barir, dansstaðir (14,5%) eða vinnustaður (13%). Þetta er í samræmi við það að ofbeldið er ekki í nánu sambandi og á sér því í meira mæli stað utan veggja heimilis kvennanna eða ofbeldismannanna sjálfra.

Tafla 56. Samanburður á staðsetningu síðasta ofbeldisatviks eftir því hvort um náíð samband eða ekki er að ræða

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Á heimili þínu eða úti í garði við heimili svarenda	132	22,5%	299	67,8%
Heimili hans eða úti í garði við heimili hans	72	12,3%	44	10,0%
Heimili annars eða garði	63	10,8%	26	5,9%
Á götu, í húsasundi	48	8,2%	10	2,3%
Í bíl/á bílastæði	17	2,9%	12	2,7%
Á vinnustað	75	12,8%	6	1,4%
Á bar, dansstað	85	14,5%	17	3,9%
Á fáförnu svæði, útivistarsvæði, garði, tjaldstaði	27	4,6%	6	1,4%
Í opinberri byggingu	7	1,2%	1	0,2%
Skóla, háskóla, stúdentagarði	9	1,5%	3	0,7%
Í almenningssamgöngutæki	5	0,9%	0	0,0%
Á hóteli eða í sumarbústað	15	2,6%	6	1,4%
Annars staðar	31	5,3%	11	2,5%
Alls	586	100%	441	100%

Hærra hlutfall kvenna í nánu sambandi mat síðasta ofbeldisatvik mjög eða nokkuð alvarlegt samanborið við konur ekki í nánu sambandi. Hafa verður í huga að oft er um að ræða endurtekin ofbeldisatvik hjá konum í nánnum samböndum og ekki er óþekkt að ofbeldið fari stigvaxandi (tafla 57).

Tafla 57. Samanburður á alvarleika síðasta ofbeldisatviks að mati kvennanna

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Mjög alvarlegt	173	29,4%	167	38,3%
Nokkuð alvarlegt	220	37,4%	164	37,6%
Ekki sérstaklega alvarlegt	195	33,2%	105	24,1%
Alls	588	100%	436	100%

Um 19% svarenda sögðu að sér hafi verið unnið líkamlegt mein við síðasta ofbeldisatvik. Þær konur sem sögðu slíkt eiga við sig voru spurðar að því hvaða áverka þær hlutu við atvikið. Hlutfallslega fleiri konur höfðu hlotið yfirborðsskrámur eða skeinur í nánu sambandi (59%) en ekki í nánu sambandi (52%). Sama má segja um mar (36% í nánu sambandi samanborið við 21% ekki í nánu sambandi). Hins vegar höfðu hlutfallslega fleiri konur sem voru beittar ofbeldi ekki í nánu sambandi hlotið áverka á höfði eða heila (15%) en konur í nánu sambandi (tafla 58).

Tafla 58. Samanburður á áverkum við síðasta ofbeldisatvik

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Yfirborðsskrámur/skeinur	58	52,3%	102	58,3%
Skurðsár/brunasár/o.s.frv.	13	11,7%	19	10,9%
Brákaðist	8	7,2%	10	5,7%
Áverkar á höfði eða heila	17	15,3%	17	9,7%
Beinbrot, nefbrot	12	10,8%	20	11,4%
Innvortis meiðsl	6	5,4%	4	2,3%
Áverkar á kynfærum	4	3,6%	1	0,6%
Mar	23	20,7%	63	36,0%
Annað	3	2,7%	16	9,1%
Alls	144	129,7%ⁱ	252	144,0%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Ef miðað er við síðasta ofbeldisatvik er eðli ofbeldis í nánu og ekki nánu sambandi nokkuð ólíkt. Meirihluti kvenna í nánu sambandi lýsti líkamlegu ofbeldi, eins og að þeim hafi verið hrint, þrifið í þær, o.s.frv. (62%) og 38% sögðu að þær hafi verið slegnar með flötum lófa, o.s.frv. (55%). Aftur á móti greindu hlutfallslega flestar konur sem höfðu verið beittar ofbeldi ekki í nánu sambandi frá kynferðislegu ofbeldi. Meirihluti þessara kvenna (54%) sagði að þær hafi verið snertar kynferðislega (54%) og þriðjungur sagði að einhver hafi gert tilraun til samfara með ofbeldi eða hótun (tafla 59).

Tafla 59. Samanburður á eðli ofbeldis gegn konum

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Hótun um líkamlegt mein	136	23,8%	145	34,7%
Einhverju hent á eftir viðkomandi eða barið með einhverju	53	9,3%	94	22,5%
Hrint, þrifið í, snúið upp á handlegg eða hárréytt	182	31,8%	260	62,2%
Slegið með flötum lófa, sparkað, bitið, barið með kr. hnefa	100	17,5%	159	38,0%
Reynt að kyrkja, kæfa eða brenna	11	1,9%	39	9,3%
Hnifi eða byssu beitt eða hótad að beita	22	3,8%	23	5,5%
Annað líkamlegt ofbeldi, þó ekki kynferðislegt	64	11,2%	54	12,9%
Þvingun til samfara með ofbeldi eða hótun	85	14,9%	64	15,3%
Tilraun til samfara með ofbeldi eða hótun	187	32,7%	69	16,5%
Kynferðisleg snerting sem olli vanlíðan	307	53,7%	101	24,2%
Þvingað eða reynt að þvinga til kynlífs með öðrum	6	1,0%	6	1,4%
Annað kynferðislegt ofbeldi	22	3,8%	10	2,4%
Alls	1175	205,4%ⁱ	1024	245,0%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Algennt er að konur sem beittar hafa verið ofbeldi telji að ofbeldismaðurinn hafi verið undir áhrifum, sérstaklega áfengis en einnig lyfja eða hvoru tveggja. Þetta átti bæði við ofbeldi í

nánu sambandi og ekki. Hlutfallið var þó enn hærra þegar um var að ræða ofbeldi sem átti sér stað í nánu sambandi (67%) en þegar ekki var um slíkt samband að ræða (59%) (tafla 60).

Tafla 60. Hafðir þú á tilfinningunni að hann (þeir) væri/væru undir áhrifum fíkniefna, lyfja eða áfengis þegar síðasta ofbeldisatvikið átti sér stað?

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Já, undir áhrifum áfengis	312	54,7%	209	47,7%
Já, undir áhrifum fíkniefna eða lyfja	25	4,4%	18	4,1%
Já, undir áhrifum áfengis og lyfja/annarra fíkniefna	48	8,4%	31	7,1%
Hvorugt	185	32,5%	180	41,1%
Alls	570	100%	438	100%

Að verða fyrir ofbeldi er mikil raun og erfitt að glíma við slíka reynslu. Spurningin er hvort konurnar hafi drukkið eða tekið lyf til að reyna að komast yfir reynsluna. Lítil munur reyndist vera á konunum í hópnum tveimur þar sem tæplega 14% kvenna í nánu sambandi höfðu fengið sér í glas, tekið inn lyf eða hvoru tveggja til að komast yfir reynsluna samanborið við 12% kvenna ekki í nánu sambandi (tafla 61).

Tafla 61. Hefur þú einhvern tíma drukkið áfengi eða tekið lyf til að komast yfir þessa reynslu?

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Já, áfengi	49	8,3%	35	8,1%
Já, lyf	8	1,4%	13	3,0%
Já, áfengi og lyf	15	2,5%	15	3,5%
Nei	517	87,8%	371	85,5%
Alls	589	100%	434	100%

5.2.1 Leitað aðstoðar

Áður hefur komið fram að konur sem höfðu orðið fyrir ofbeldi í nánum samböndum leituðu mikið til fjölskyldu sinnar í stað eða til viðbótar við að leita til stofnanna og samtaka sem veita konum sem hafa verið beittar ofbeldi þjónustu og stuðning. Umhugsunarvert er að ennþá hærra hlutfall þeirra kvenna sem höfðu verið beittar ofbeldi ekki í nánu sambandi höfðu ekki samband við nein samtök eða stofnanir eftir að hafa verið beittar ofbeldi.

Tafla 62. Hlutfall kvenna sem höfðu samband við samtök og stofnanir, sem geta aðstoðað konur

	Ekki náð samband		Náð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Kvennaathvarfið	9	1,5%	28	6,4%
Stígamót	19	3,2%	17	3,9%
Kvennaráðgjöf/Hlaðvarpi	0	0,0%	2	0,5%
Neyðarmóttaka v/nauðgunar	6	1,0%	0	0,0%
Félagsþjónusta sveitarfélaga	0	0,0%	1	0,2%
Slysadeild	5	0,9%	9	2,1%
Rauði krossinn	1	0,2%	0	0,0%
Aðrir sem veitt geta ráðgjöf	27	4,6%	48	11,0%
Annað	3	0,5%	10	2,3%
Hafði ekki samband við nein samt	527	89,6%	345	78,8%
Alls	597	101,5%ⁱ	461	105,0%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svaraenda alls yfir 100%

Þótt einungis lítill hluti kvenna hafi leitað til samtaka eða stofnana sem aðstoða konur, voru þær konur sem það gerðu almennt mjög ánægðar með þjónustu þeirra stofnana sem þær leituðu til (tafla 63).

Tafla 63. Hversu gagnleg voru þessi samtök, stofnanir eða aðilar?

	Ekki náð samband			Náð samband		
	Mjög gagnleg/að hluta til gagnleg	Alls ekki gagnleg	Fjöldi	Mjög gagnleg/að hluta til gagnleg	Alls ekki gagnleg	Fjöldi
	Kvennaathvarfið	100,0%	0,0%	8	92,3%	7,7%
Stígamót	88,9%	11,1%	18	82,3%	17,6%	17
Slyssavarðstofa/hjálparsími RKÍ	83,3%	16,7%	6	77,8%	22,2%	9
Önnur ráðgjöf	100,0%	0,0%	15	86,1%	13,9%	36

Konur sem hafa verið beittar ofbeldi í nánnum samböndum og þær sem voru beittar ofbeldi af öðrum en maka sögðu fyrst og fremst fjölskyldu og vinum frá ofbeldinu. Öllu fleiri konur sem voru beittar ofbeldi ekki í nánu sambandi (12%) sögðu yfirmanni eða vinnufélaga frá atvikinu en konur í nánu sambandi (3%).

Tafla 64. Aðrir aðilar sem leitað hefur verið til

	Ekki náð samband		Náð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Náinn fjölskyldumeðlimur	302	51,4%	198	52,4%
Annar fjölskyldumeðlimur	87	14,8%	50	13,2%
Vinur/nágranni	325	55,3%	196	51,9%
Vinnufélagi/yfirmaður/skólafélagi	68	11,6%	12	3,2%
Prestur eða starfsmaður trúfélags	3	0,5%	8	2,1%
Læknir, hjúkrunarfræðingur	22	3,7%	25	6,6%
Sálfræðingur, geðlæknir, félagsráðgjafi	45	7,7%	68	18,0%
Aðrir	6	1,0%	6	1,6%
Ekkert að ofantöldu	107	18,2%	73	19,3%
Alls	965	164,2%ⁱ	636	168,3%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

5.2.2 Kæror/tilkynningar til lögreglu

Hér verður fjallað um aðkomu lögreglunnar í málum þar sem konur eru beittar ofbeldi eftir tengslum þeirra við ofbeldismanninn. Um það bil helmingur kvennanna sögðu síðasta atvik hafa verið rangt en ekki refsivert athæfi. Um það bil 30% (29-32,5%) kvennanna mátu síðasta ofbeldisatvik refsivert (tafla 65).

Tafla 65. Var þetta atvik að þínu mati refsivert athæfi, rangt en ekki refsivert athæfi eða bara eitthvað sem gerist?

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Athæfið var refsivert	167	29,0%	139	32,5%
Athæfið var rangt, en ekki refsivert	299	51,9%	209	48,8%
Athæfið var bara eitthvað sem gerðist	110	19,1%	80	18,7%
Alls	576	100%	428	100%

Svipað hlutfall kvenna sem voru beittar ofbeldi í nánu sambandi og þær sem voru beittar ofbeldi af öðrum en maka tilkynntu síðasta ofbeldisatvik til lögreglu (13%) (tafla 66). Þetta bendir til þess að það séu önnur atriði en nán tengsl við ofbeldismanninn sem hafa áhrif á það hvort konurnar tilkynna lögreglunni um ofbeldið.

Tafla 66. Tilkynntir þú atvikið til lögreglunnar?

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Já	69	12,5%	54	13,1%
Nei, en lögreglan fékk upplýsingar um það á annan hátt	19	3,4%	16	3,9%
Nei, og lögreglan fékk ekki upplýsingar um atvikið	463	84,0%	343	83,1%
Alls	551	100%	413	100%

Þær sem tilkynntu ekki atvikið til lögreglunnar voru spurðar um ástæðu þess (tafla 67). Heldur meira var um að konur sem voru beittar ofbeldi af öðrum en maka ákváðu að kæra ekki síðasta ofbeldisatvik til lögreglu þar sem þeim fannst það ekki nógu alvarlegt eða hugsuðu ekki út í það (56%) en konur sem höfðu verið beittar ofbeldi í nánu sambandi (44%).

Tafla 67. Af hverju tilkynntir þú ekki atvikið til lögreglunnar?

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Ég tókst á við það sjálf/Sagði vinkonu eða vini frá því	66	14,8%	67	20,5%
Smávægilegt/Ekki nógu alvarlegt/Hugsaði ekki út í það	249	55,8%	144	44,0%
Hélt að lögreglan myndi ekki gera neitt	12	2,7%	9	2,8%
Hélt að lögreglan gæti ekki gert neitt	5	1,1%	1	0,3%
Af ótta við ofbeldismanninn/Af ótta við hefnd	13	2,9%	24	7,3%
Skammarlegt/Vandræðalegt/Kenndi sjálfri mér um	54	12,1%	31	9,5%
Vildi ekki að neinn vissi af þessu/Hélt þessu leyndu	11	2,5%	24	7,3%
Vildi ekki að maðurinn yrði handt./Hef átt í útist. við lögr.	7	1,6%	1	0,3%
Enginn hefði trúað mér	15	3,4%	6	1,8%
Hluti af vinnunni/Fylgir vinnunni	8	1,8%	1	0,3%
Tilkynnt til annars aðila	3	0,7%	1	0,3%
Annað	48	10,8%	41	12,5%
Alls	491	110,1%ⁱ	350	107,0%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Þær konur sem sögðust hafa tilkynnt síðasta ofbeldisatvik til lögreglunnar voru spurðar nánar út í samskipti sín við lögregluna. Samkvæmt konunum eru þau úrræði sem lögreglan veitir þolendum ofbeldis nánast þau sömu hvort sem um er að ræða ofbeldi í nánu sambandi eða ekki (tafla 68). Athygli vekur að algengara var að lögreglan hafði handtekið eða veitt ofbeldismanninum tiltal ef um ofbeldi í nánu sambandi var að ræða en þegar svo var ekki.

Tafla 68. Hvað gerði lögreglan til að hjálpa þér?

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Skrifaði skýrslu	23	33,8%	15	36,6%
Handtók hann (þá)	12	17,6%	10	24,4%
Veitti honum (þeim) tiltal	7	10,3%	6	14,6%
Veitti mér vernd	5	7,4%	0	0,0%
Hélt honum (þeim) frá mér	3	4,4%	2	4,9%
Sá til þess að málið var rannsakað	4	5,9%	2	4,9%
Veitti mér uppl. um mögul. mína skv. lögunum	4	5,9%	4	9,8%
Annað	12	17,6%	8	19,5%
Lögreglan gerði ekki neitt	16	23,5%	9	22,0%
Alls	86	126,5%ⁱ	56	136,6%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Konurnar voru spurðar að því hvort lögreglan hefði átt að gera eitthvað annað til að hjálpa þeim (tafla 69). Um helmingur sagði svo vera. Alls sögðu 20% þeirra sem voru beittar ofbeldi af öðrum en maka að lögreglan hefði mátt taka frásögn sína af alvöru, hlustað á sig eða stutt sig. Heldur lægra hlutfall kvenna (17%) var á sömu skoðun (ofbeldi í nánu sambandi).

Tafla 69. Er eitthvað annað sem lögreglan hefði átt að gera til að hjálpa þér?

	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Útskýrt fyrir mér hvernig gangur málsins yrdi	3	4,9%	2	3,8%
Komið fyrir á staðinn	2	3,3%	2	3,8%
Kært/handtekið hann	7	11,5%	6	11,3%
Veitt honum tiltal	4	6,6%	3	5,7%
Tekið frásögn mína af alvöru / hlustað/stutt mig	12	19,7%	9	17,0%
Farið með hann/úrskurða nálgunarbann	1	1,6%	4	7,5%
Vísað mér á Kvennaathvarf	3	4,9%	2	3,8%
Veitt vernd/hjálpað mér við að yfirgefa húsið	1	1,6%	4	7,5%
Farið með mig á sjúkrahús/til lækni	2	3,3%	2	3,8%
Annað	10	16,4%	5	9,4%
Nei, ekkert	30	49,2%	29	54,7%
Alls	75	123,0%ⁱ	68	128,3%ⁱ

ⁱ Þar sem nefna mátti fleiri en eitt atriði er hlutfall svarenda alls yfir 100%

Heldur lægra hlutfall kvenna sem voru beittar ofbeldi ekki í nánú sambandi (59%) voru mjög sáttar eða sáttar við hvernig lögreglan tók á málinu samanborið við konur í nánú samböndum (65%) (tafla 70).

Tafla 70. Hversu sátt ert þú við hvernig lögreglan tók á málinu?

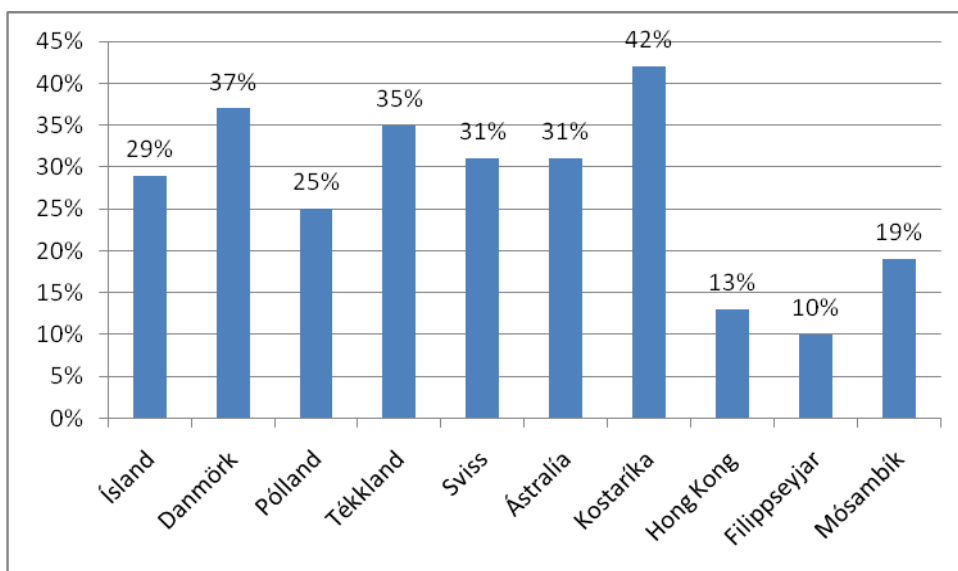
	Ekki náíð samband		Náíð samband	
	Fjöldi svara	Hlutfall	Fjöldi svara	Hlutfall
Mjög sátt	21	33,3%	18	34,6%
Sátt	16	25,4%	16	30,8%
Ósátt	16	25,4%	5	9,6%
Mjög ósátt	10	15,9%	13	25,0%
Alls	63	100%	52	100%

5.3 Samanburður við önnur lönd

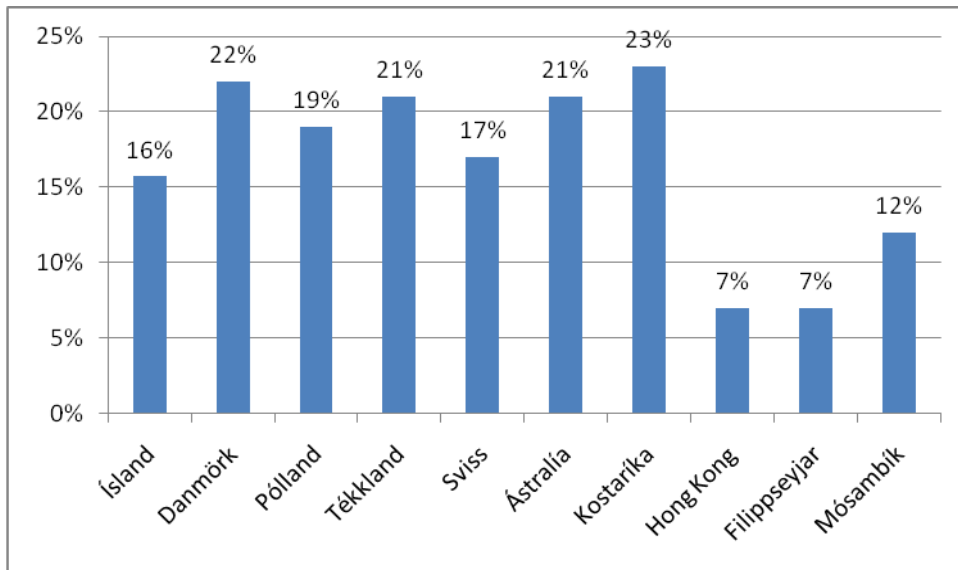
Þótt meginumfjöllunarefni þessarar skýrslu sé ofbeldi sem konur verða fyrir af hendi núverandi eða fyrrverandi maka, er hér til fróðleiks greint frá umfangi ofbeldis sem konur verða fyrir af hendi annarra en maka (þ.e. ofbeldi ekki í nánnum samböndum) í þeim löndum sem IVAWS rannsóknin náði til. Eins og áður eru Ísland og Danmörk höfð hlið við hlið til að auðvelda samanburð þessara tveggja landa sem eru líkust að samfélagsgerð .

Mun færri íslenskar konur (29%) hafa orðið fyrir ofbeldi frá 16 ára aldri en danskar (37%) og heldur færri en í Sviss eða Ástralíu (31%).

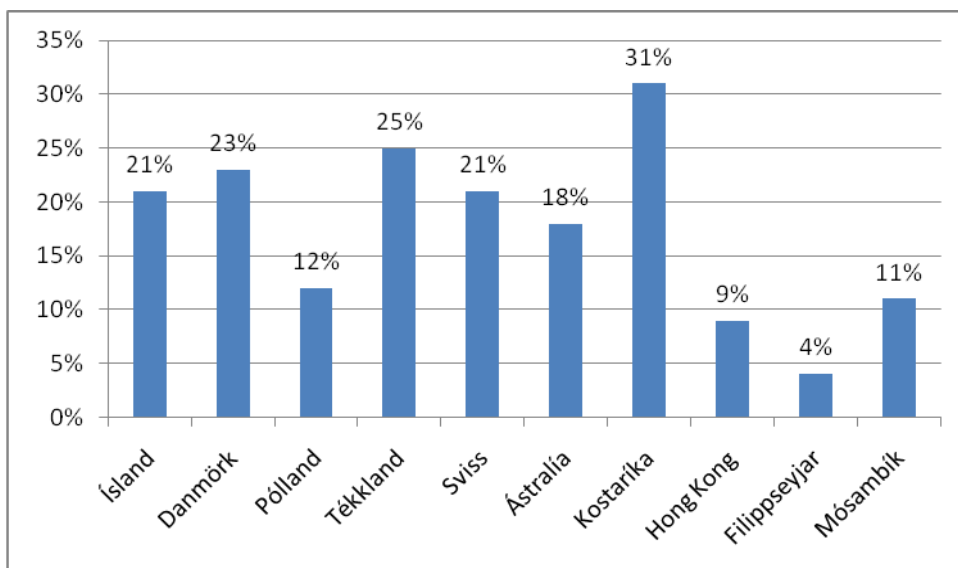
Mynd 9. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánnum sambandi, einhvern tíma frá 16 ára aldri

Mun lægra hlutfall íslenskra kvenna (16%) hefur orðið fyrir líkamlegu ofbeldi ekki í nánnum sambandi en kynsystur þeirra í Danmörku (22%) og hlutfallið er einnig heldur lægra en í Sviss (17%) (mynd 10).

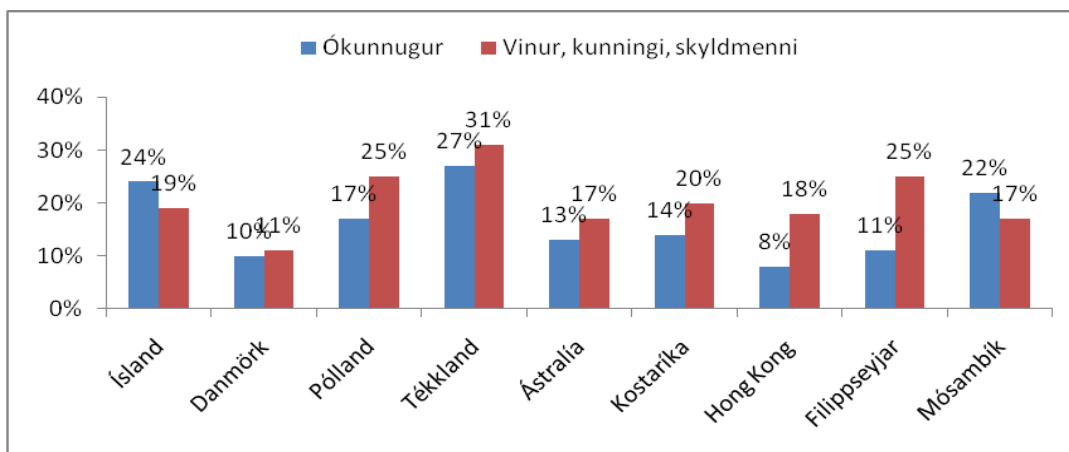
Mynd 10. Hlutfall kvenna sem hafa verið beittar líkamlegu ofbeldi, ekki í nánu sambandi, einhvern tíma frá 16 ára aldri

Hlutfall íslenskra kvenna sem höfðu verið beittar kynferðislegu ofbeldi frá 16 ára aldri ekki í nánu sambandi var 16% sem var jafnhátt og í Sviss en heldur lægra en gerðist meðal danskra kvenna (23%). Ástæður þess að konur í löndum eins og Hong Kong, Filippseyjum og Mósambík urðu sjaldnar fyrir kynferðislegu ofbeldi af hendi annarra en maka kunna að liggja í því að þær lifi í verndaðra umhverfi, vinni inni á heimilum, umgangist nær eingöngu fjölskyldu og séu lítið á almannafæri (mynd 11).

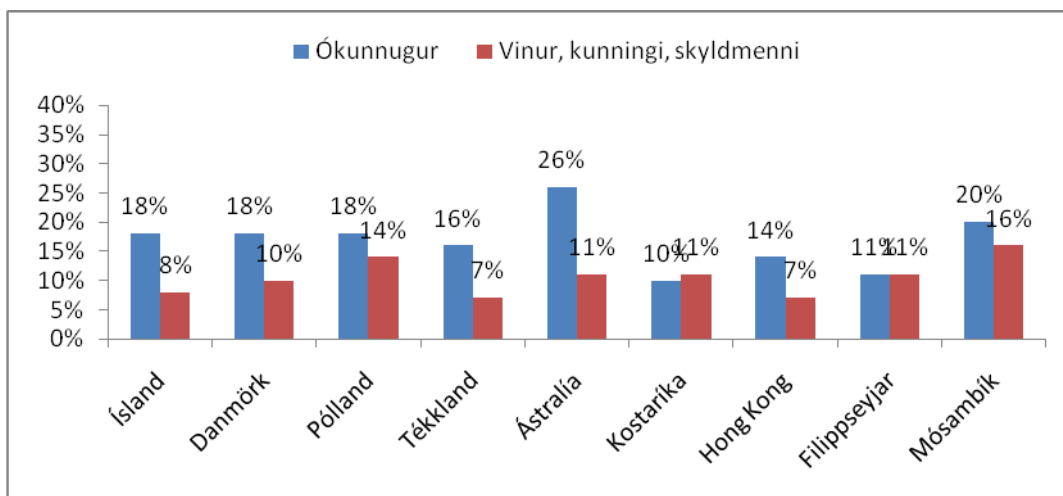
Mynd 11. Hlutfall kvenna sem hafa verið beittar kynferðislegu ofbeldi, ekki í nánu sambandi, einhvern tíma frá 16 ára aldri

Á mynd 12 má sjá að tæplega fjórðungur íslenskra kvenna sem voru beittar ofbeldi af ókunnugum var unnið líkamlegt mein. Þetta hlutfall er meira en helmingi herra en meðal danskra kvenna.

Mynd 12. Hlutfall kvenna sem var unnið líkamlegt mein, ekki í nánu sambandi.

Á mynd 13 má sjá að hlutfallslega fáar konur (8-18%) kærðu ofbeldi til lögreglu. Sama hlutfall kvenna á Íslandi og í Danmörku (18%) hafði tilkynnt ofbeldi af hálfu ókunnugra til lögreglu. Heldur lægra hlutfall kvenna (8%) á Íslandi hafði tilkynnt um ofbeldisatvik sem þær urðu fyrir af hendi vina, kunningja eða skyldmenna en í Danmörku (10%).

Mynd 13. Hlutfall kvenna sem tilkynntu síðasta ofbeldisatvik, ekki í nánu sambandi, til lögreglu

Kærur til lögreglu voru svipaðar í löndunum níu. Ástralskar konur voru þó líklegastar til að kæra ofbeldi af hendi ókunnugra en hvað varðar kærur vegna ofbeldis kunnugra voru þær svipaðar og hjá konum í hinum löndunum átta.

6 Lokaorð

Hér verða helstu niðurstöður rannsóknarinnar dregnar saman og rætt um þær í ljósi fyrri rannsókna á sviðinu. Greint hefur verið frá ofbeldi sem konur verða annars vegar fyrir af hendi núverandi eða fyrrverandi maka og hins vegar ofbeldi sem þær verða fyrir af hendi annarra. Í skýrslunni var lögð megináhersla á að greina frá ofbeldi í nánnum samböndum þar sem markmiðið er að afla upplýsinga sem geta nýst stjórnvöldum við aðgerðaáætlanir gegn ofbeldi í nánnum samböndum.

Ofbeldi í nánnum samböndum er alvarlegt alþjóðlegt vandamál. Á Íslandi hafa ekki verið gerðar margar rannsóknir á ofbeldi í nánnum samböndum. Fyrsta íslenska rannsóknin á ofbeldi í nánnum samböndum var gerð árið 1979 en hún byggði á sjúkraskrá slysavarðstofu Borgarspítala og sýndi að ofbeldi gegn konum var til staðar hér á landi eins og annars staðar (Hildigunnur Ólafsdóttir, Sigrún Júlíusdóttir og Þorgerður Benediktsdóttir, 1981).

Þá var unnin umfangsmikil könnun á umfangi og eðli ofbeldis í nánnum samböndum árið 1996 að frumkvæði dómsmálaráðuneytisins (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið, 1997). Í framhaldinu vann Ingólfur V. Gíslason (2008) fræðslurit fyrir Félags- og tryggingamálaráðuneytið fyrir ýmsar fagstéttir, sem byggir að hluta til á rannsókninni frá 1996. Þessi rannsókn var sú umfangsmesta sem unnin hafði verið fram að því.

Í rannsókninni 1996 var tekið 3000 manna tilviljunarúrtak úr þjóðskrá. Svarhlutfall var 74% og voru 52,2% svarenda konur og 47,8% karlmenn á aldrinum 18-65 ára (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið, febrúar 1997). Áhugi á ofbeldi gegn konum hefur farið vaxandi. Sem dæmi má nefna að nýlega hefur komið út bók sem ber heitið Ofbeldi, margbreytileg birtingarmynd (Erla Kolbrún Svavarsdóttir (ritstj.), 2010). Hér verður aðallega fjallað um þær niðurstöður sem snúa að konunum.

Taka verður tillit til að margt hefur breyst í samfélaginu og umræðan um ofbeldi gegn konum aukist til muna.

Þrátt fyrir að könnunin sem gerð var 1996 og sú er þessi skýrsla byggir á séu ekki sambærilegar, er forvitnilegt að bera saman þætti sem gefa vísbendingar um þróun á ofbeldi. Í niðurstöðum könnunarinnar frá 1996 (Ingólfur V. Gíslason, 2008) kom í ljós að 29% kvenna hafa verið beittar líkamlegu ofbeldi⁴ samanborið við 30% kvenna árið 2008. Samkvæmt þessu hefur líkamlegt ofbeldi gegn konum ekki aukist á þessum 12 árum sem skilja á milli þessara tveggja kannana.

Ef skoðað er hvernig skipting ofbeldis er eftir því hvort um náíð samband er að ræða má sjá að árið 1996 höfðu 14% kvenna orðið fyrir líkamlegu ofbeldi⁵ í nánu sambandi en 2008 var

---

⁴ Af núverandi, fyrrverandi maka eða öðrum.

⁵ Í nánu sambandi

hlutfallið 20%. Miðað við þetta er ekki að sjá að líkamlegt ofbeldi gegn konum í nánu sambandi hafi aukist svo neinu nemi.

Ef bornar eru saman niðurstöður fyrir ofbeldi ekki í nánu sambandi, breytist myndin. Í könnuninni 1996 (sama heimild) hafa 15% kvenna orðið fyrir líkamlegu ofbeldi en 2008 er hlutfallið 13%. Þetta getur bent til að ofbeldi af hendi annarra en maka hafi staðið í stað eða jafnvel minnkað lítið eitt.

Í báðum könnunum var spurt um líkamlegt ofbeldi í nánu sambandi síðastliðna 12 mánuði. Engin breyting er á hlutfalli kvenna sem hafa verið beittar ofbeldi undangengna 12 mánuði og er hlutfallið rúmlega 1% í báðum könnunum.

Með samanburði við rannsókn frá árinu 1996 hefur í þessum kafla verið gerð tilraun til að meta hvort ofbeldi hafi aukist í íslensku samfélagi síðastliðin 10 ár. Þessi samanburður gefur vísbindingar um að ofbeldi gegn konum hafi staðið í stað. Afar mikilvægt er þó að alhæfa ekki út frá þessum samanburði þar sem kannanirnar tvær eru ekki sambærilegar.

Auk þess sem niðurstöður könnunarinnar voru bornar saman við niðurstöður könnunar frá árinu 1996 voru þær í skýrslunni bornar saman við niðurstöður úr fjölþjóðakönnuninni IVAWS (Johnson o.fl., 2008). Sú könnun var framkvæmd í mjög ólíkum löndum og af henni sést að umfang og eðli ofbeldis gegn konum er minna í löndum þar sem staða kvenna er betri en í löndum þar sem þær hafa litla eða enga möguleika á að koma sér úr ofbeldissambandinu. Umfang og eðli ofbeldis á Íslandi svipaði um margt til Danmerkur enda þjóðfélagsgerð og staða kvenna svipuð í alþjóðlegum samanburði.

7 Heimildir

- Buckley, H., Horwath, J., og Wheelan, S. (2006). *Framework for assessment of vulnerable children and their families*. Dublin, Children's Research Centre, Trinity College and Sheffield: Sheffield University.
- Dóms- og kirkjumálaráðuneytið (1997). *Skýrsla dómsmálaráðherra um orsakir, umfang og afleiðingar heimilisofbeldis og annars ofbeldis gegn konum og börnum*.
- Erla Kolbrún Svavarsdóttir. (2010). *Ofbeldi, margbreytileg birtingarmynd*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.
- Hildigunnur Ólafsdóttir, Sigrún Júlíusdóttir og Þorgerður Benediktsdóttir. (1982). Ofbeldi í íslenskum fjölskyldum. *Geðvernd* 17,7-31.
- Holt, S., Buckley, H. og Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse and Neglect*, 32, 797-810.
- Hydén, M. (1998). *Woman battering as a marital act – the construction of a violent marriage*. Oslo: Scandinavian Press.
- Ingólfur V. Gíslason. (2008). *Ofbeldi í nánum samböndum. Orsakir, afleiðingar og úrræði*. Félagsþjónustan. Reykjavík: Félags- og tryggingamálaráðuneytið.
- Johnson, H., Ollus, N. og Nevala, S. (2008). *Violence Against Women. An International perspective*. Helsinki: Springer.
- Lög (137/2000) um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga.
- Mäkelä, P., Gmel, G., Grittner, U., Kuendig, H., Kuntsche, S., Bloomfield, K. & Room, R. (2006). Drinking patterns and their gender differences in Europe. *Alcohol and Alcoholism*, Vol. 41., Supplement 1, October/November, i8-i18.
- McGee, C. (2000). *Childhood experience of domestic violence*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Mannfjöldaspá Hagstofunnar. (jan. 2009). Sótt þann 9. sept. 2009 af:
<http://www.hagstofan.is/Hagtolur/Mannfjoldi/Framreikningur-mannfjoldans>

8 Fylgiskjöl

Tafla 71. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi ekki í nánu sambandi, greint eftir búsetu

	Höfuðborgar svæðið (N=1292)				Reykjanes (N=112)		Vesturland (N=106)		Vestfirðir og Norðurland vestra (N=101)		Norðurland eystra og Austurland (N=260)		Suðurland (N=176)	
	% <i>n</i>		% <i>n</i>		% <i>n</i>		% <i>n</i>		% <i>n</i>		% <i>n</i>		% <i>n</i>	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi														
Einhvern tíma frá 16 ára aldri*	29,1%	375	31,3%	35	14,2%	15	28,0%	28	29,5%	76	24,1%	42		
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	2,2%	28	0,9%	1	1,9%	2	2,0%	2	3,1%	8	1,1%	2		
Líkamlegt ofbeldi														
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	13,4%	173	15,2%	17	3,8%	4	16,0%	16	13,6%	35	13,8%	24		
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	0,9%	11	0,0%	0	0,9%	1	2,0%	2	1,9%	5	0,6%	1		
Kynferðislegt ofbeldi														
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	21,6%	278	20,5%	23	13,2%	14	18,0%	18	21,3%	55	16,1%	28		
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	1,7%	22	0,9%	1	0,9%	1	0,0%	0	1,2%	3	0,6%	1		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Tafla 72. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánu sambandi, greint eftir aldri

	18-24 ára (N=247)		25-44 ára (N=826)		45-64 ára (N=711)		65-80 ára (N=257)	
	% <i>n</i>		% <i>n</i>		% <i>n</i>		% <i>n</i>	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi								
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	34,8%	86	29,7%	245	25,6%	182	16,3%	42
Síðustu 12 mánuði***	9,3%	23	2,1%	17	0,4%	3	0,4%	1
Líkamlegt ofbeldi								
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	18,6%	46	13,6%	112	10,3%	73	6,2%	16
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	4,9%	12	0,8%	7	0,1%	1	0,0%	0
Kynferðislegt ofbeldi								
Einhvern tíma frá 16 ára aldri*	24,3%	60	21,7%	179	20,1%	143	14,0%	36
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	5,7%	14	1,5%	12	0,3%	2	0,4%	1

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Tafla 73. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánú sambandi, greint eftir hjúskaparstöðu

	Gift (N=988)		Fráskilin (N=241)		Hvorki gift né fráskilin (N=811)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	22,3%	220	36,5%	88	30,5%	247
Síðustu 12 mánuði***	0,6%	6	4,1%	10	3,5%	28
Líkamlegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri**	9,6%	95	14,5%	35	14,4%	117
Síðustu 12 mánuði***	0,1%	1	2,1%	5	1,7%	14
Kynferðislegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri***	16,7%	165	29,5%	71	22,4%	182
Síðustu 12 mánuði**	0,5%	5	2,9%	7	2,1%	17

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Tafla 74. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánú sambandi, greint eftir menntun

	Grunnskólapróf (N=695)		Framhaldsskólapróf (N=648)		Háskólapróf (N=617)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	27,1%	188	27,2%	176	27,2%	168
Síðustu 12 mánuði*	3,0%	21	2,5%	16	0,8%	5
Líkamlegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	14,0%	97	11,9%	77	10,5%	65
Síðustu 12 mánuði**	1,4%	10	1,5%	10	0,0%	0
Kynferðislegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	19,9%	138	21,0%	136	20,4%	126
Síðustu 12 mánuði	2,0%	14	1,2%	8	0,8%	5

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Tafla 75. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánú sambandi, greint eftir atvinnuþátttöku

	Í launuðu starfi á heimilinu eða utan heimilis (N=1504)		Ekki í launuðu starfi (N=531)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi				
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	27,1%	407	27,7%	147
Síðustu 12 mánuði	1,9%	28	3,0%	16
Líkamlegt ofbeldi				
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	11,7%	176	13,2%	70
Síðustu 12 mánuði*	0,7%	10	1,9%	10
Kynferðislegt ofbeldi				
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	20,6%	310	20,3%	108
Síðustu 12 mánuði	1,4%	21	1,5%	8

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Tafla 76. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánú sambandi, greint eftir tekjum kvennanna

	Undir 250 þús. (N=926)		250-399 þús. (N=616)		400 þús. eða hærrí (N=252)	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Allt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	28,9%	267	27,3%	168	28,6%	72
Síðustu 12 mánuði	2,5%	23	1,8%	11	1,2%	3
Líkamlegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	13,9%	129	10,6%	65	12,3%	31
Síðustu 12 mánuði	1,2%	11	0,6%	4	0,0%	0
Kynferðislegt ofbeldi						
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	21,5%	199	21,3%	131	20,6%	52
Síðustu 12 mánuði	1,7%	16	1,1%	7	1,2%	3

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Tafla 77. Hlutfall kvenna sem hafa orðið fyrir ofbeldi, ekki í nánú sambandi, greint eftir heimilistekjum

	Undir 250 þús.				250-399 þús.				400-599 þús.				600-799 þús.				800 þús. eða hærrí	
	(N=266)		(N=397)		(N=406)		(N=289)		(N=266)									
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>		
Allt ofbeldi																		
Einhvern tíma frá 16 ára aldri**	36,5%	97	28,5%	113	26,6%	108	22,8%	66	29,7%	79								
Síðustu 12 mánuði	3,8%	10	2,8%	11	1,7%	7	1,4%	4	1,5%	4								
Líkamlegt ofbeldi																		
Einhvern tíma frá 16 ára aldri	16,5%	44	11,3%	45	12,8%	52	11,1%	32	11,7%	31								
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	2,3%	6	1,3%	5	0,5%	2	0,3%	1	0,8%	2								
Kynferðislegt ofbeldi																		
Einhvern tíma frá 16 ára aldri**	28,2%	75	21,9%	87	20,0%	81	15,2%	44	23,3%	62								
Síðustu 12 mánuði ^{óg}	2,6%	7	1,8%	7	1,2%	5	1,0%	3	0,8%	2								

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; ^{óg} Ógilt kí-kvaðratpróf vegna fámennis í hópum

Tafla 78. Alvarleiki síðasta ofbeldisatviks, ekki í nánú sambandi, greindur eftir því hvers konar ofbeldi er um að ræða

	Mjög alvarlegt	Nokkuð alvarlegt	Ekki sérstaklega alvarlegt	Alls	Fjöldi
Hótun um líkamlegt mein	52,0%	38,0%	10,0%	100%	50
Einhverju hent á eftir viðkomandi eða barið með einhverju	52,2%	43,5%	4,3%	100%	23
Hrint, þrifið í, snúið upp á handlegg eða hárreytt	53,2%	37,1%	9,7%	100%	62
Slegið með flötum lófa, sparkað, bitið, barið með kr. hnefa	52,5%	35,0%	12,5%	100%	40
Reynt að kyrkja, kæfa eða brenna t.d. með því að skvetta á þig vökva	83,3%	16,7%	0,0%	100%	6
Hnífi eða byssu beitt eða hótað að beita	20,0%	60,0%	20,0%	100%	5
Annað líkamlegt ofbeldi, þó ekki kynferðislegt	40,0%	44,0%	16,0%	100%	25
Þvingun til samfara með ofbeldi eða hótun	57,1%	33,3%	9,5%	100%	42
Tilraun til samfara með ofbeldi eða hótun	46,8%	43,0%	10,1%	100%	79
Kynferðisleg snerting sem olli vanlíðan	41,2%	37,7%	21,1%	100%	114
Þvingað eða reynt að þvinga til kynlífs með öðrum	40,0%	60,0%	0,0%	100%	5
Annað kynferðislegt ofbeldi	27,3%	54,5%	18,2%	100%	11